

Beter zicht op geldwerving

Een kwalitatief onderzoek m.b.t. de Actie Kerkbalans
in R.-K.-parochies

Rapport nr. 509

december 2003

drs. Joris Kregting

KASKI
onderzoek en advies over religie en samenleving

Toernooiveld 5
6525 ED Nijmegen
Postbus 6656
6503 GD Nijmegen

tel. 024 365 35 31
fax 024 365 34 85
www.ru.nl/kaski
info@kaski.ru.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Opdrachtverstrekking	5
1.3	Vraagstelling.....	6
1.4	Methode.....	7
2	Geldwerving in parochies.....	9
2.1	Geldwervingsacties	9
2.2	Wie worden er benaderd en op welke wijze?.....	9
2.3	Het verspreiden en ophalen van het materiaal.....	10
2.4	Betalingswijzen en ‘niet-betalers’	11
2.5	Een richtbedrag	11
2.6	Verhoging van de bijdrage	12
2.7	Inhoud geldwervingsmateriaal.....	12
2.8	Functie landelijk materiaal Actie Kerkbalans	13
2.9	De invloed van het materiaal op het geven van geld	13
2.10	De opbrengst (nu en in de nabije toekomst)	14
2.11	Overleg en ondersteuning	15
3	Conclusie.....	17
3.1	Landelijk versus lokaal materiaal.....	17
3.2	Geschiktheid materiaal voor leden	17
3.3	Geschiktheid materiaal voor randleden	17
3.4	Uitvoering van de Actie Kerkbalans.....	18
3.5	Uitvoering van de Actie Kerkbalans in de nabije toekomst.....	18
3.6	Aandachtspunten beleid Interdiocesane Commissie Geldwerving ...	19
	Bijlage: Gesprekken met parochies en parochianen.....	21
	Bisdom Roermond: Parochie H. Hart van Jezus te Landgraaf.....	21
	Bisdom Groningen: Parochie H. Mattheus te Joure.....	25
	Bisdom 's-Hertogenbosch: Parochie Goirle te Goirle.....	29
	Bisdom Rotterdam: Parochie H. Nicolaas te Zoetermeer.....	35
	Bisdom Breda: Parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart te Dongen.....	41
	Aartsbisdom Utrecht: Parochie H. Andreas & Maria Koningin te Zevenaar.....	47
	Bisdom Haarlem: Parochie H. Geest te Amstelveen.....	51

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De geldwerving van parochies vindt veelal plaats in het kader van de Actie Kerkbalans. Dit is een gezamenlijke campagne van een zevental kerkgenootschappen. De Actie Kerkbalans komt jaarlijks met een assortiment aan beschikbare materialen waaruit afzonderlijke parochies een keus kunnen maken om te gebruiken bij de organisatie van de Actie Kerkbalans én bij hun communicatie naar parochianen: dus zowel een handleiding, als posters, folders en brochures gericht op het publiek. Ieder jaar wordt er gevarieerd wat betreft vormgeving en inhoud van de wervende teksten rondom thema's zoals *'Kleur bekennen en Ruimte geven'*. Parochies zijn vrij om te kiezen of zij al dan niet deelnemen aan de Actie Kerkbalans; zij kunnen ook in plaats van of naast de Actie Kerkbalans bijdragen werven. Uit onderzoek van het KASKI blijkt dat het overgrote deel van de parochies (in 2000: 86%) op de één of andere wijze aan Actie Kerkbalans deelneemt: dit kan variëren van het ophangen van een poster in actieweek tot het actief aanschrijven of bezoeken van parochianen in de betreffende periode. De parochies zijn zelf verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van de geldwerving. In de praktijk berust de verantwoordelijkheid voor de geldwerving bij een commissie of werkgroep van parochiële vrijwilligers, veelal onder aansturing van de penningmeester uit het parochiebestuur.

1.2 Opdrachtverstrekking

De opdracht tot een evaluatie van de Actie Kerkbalans werd begin 2003 verstrekt door de Interdiocesane Commissie Geldwerving. In deze commissie bestond behoefte aan nader inzicht in de praktische gang van zaken rond de Actie Kerkbalans binnen een zevental r.-k.-parochies. In overleg tussen opdrachtgever en KASKI werd besloten tot een kwalitatief onderzoek, waarin door middel van interviews gedetailleerde informatie zou kunnen worden verzameld van zowel parochianen die in de rol van vrijwilliger ervaring hebben met het organiseren van de parochiële geldwerving, als met parochianen die al dan niet bijdragen aan hun parochie tijdens de Actie Kerkbalans. Gaandeweg deze opdrachtgeving werd, in het samenwerkingsoverleg zoals dat plaatsvindt in de Interkerkelijke Commissie Geldwerving, binnen Samen op Weg-gelederen eenzelfde informatiebehoefte geconstateerd. Daarop werd voorjaar 2003 door de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving van de SoW-kerken een soortgelijke opdracht verstrekt aan het KASKI, nu met betrekking tot een kwalitatief onderzoek binnen vijftal SoW-gemeentes. De beide onderzoeken werden

vrijwel gelijktijdig, in onderling overleg tussen de betreffende onderzoekers en volgens eenzelfde methode uitgevoerd.

De concept-rapportages van de beide onderzoeken werden, in overleg met de voorzitter van opdrachtgevende Interdiocesane Commissie Geldwerving en de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving van de SoW-kerken, voorgelegd aan de Interkerkelijke Commissie geldwerving die in deze als onderzoeksbegeleidingscommissie fungeerde. De concepten werden in de vergadering van deze commissie besproken op 3 december 2003. De in dit verband gemaakte op- en aanmerkingen werden verwerkt, waarna de definitieve versies van de beide rapporten werden vastgesteld en aan de respectievelijk opdrachtgevers overhandigd.

1.3 Vraagstelling

De vraagstelling die in het onderzoek centraal staat, luidt: Wat is de bruikbaarheid en de effectiviteit van de in het kader van de Actie Kerkbalans ter beschikking gestelde materialen? Voor de beantwoording is gesproken met de parochiële vrijwilligers die verantwoordelijk zijn voor de geldwervingsactie en met parochianen aan wie de actie gericht is.

Van de parochiële vrijwilligers die betrokken zijn bij de uitvoering van de geldwervingsactie willen we weten:

- Is het materiaal voldoende bruikbaar voor de parochies? Kunnen de geldwervingsgroepen uit de voeten met de handleiding, folders en posters? Hebben ze behoefte aan andere materialen, materialen om zelf in te vullen, meer voorbeelden, nog andersoortige ondersteuning?
- Als achtergrondvraag: op welke wijze wordt de geldwerving georganiseerd, geautomatiseerd, gekoppeld aan de ledenadministratie (SILA), geïntegreerd in het geheel van parochiebeleid en parochiële acties, in samenwerking met andere parochies gebracht?

Van de parochianen willen we weten of het materiaal voldoende wervend en aantrekkelijk is. Hierbij valt te denken aan:

- de tekst wat betreft stijl en begrijpelijkheid;
- de vormgeving wat betreft afbeelding, kleur en leesbaarheid;
- de inhoud wat betreft argumentatie en afstemming op verschillende doelgroepen (oudere en jongere parochianen, kernleden en randkerkelijken);
- het perspectief wat betreft de financiële situatie van de eigen parochie (gebouw, personeel, activiteiten), bisdom, kerk als geheel.

Antwoord op deze vragen dient de landelijk verantwoordelijken voor de Actie Kerkbalans de mogelijkheid te geven het aanbod te optimaliseren en voor zover

mogelijk binnen hun invloed de geldwerving binnen de rooms-katholieke kerk verder te professionaliseren.

1.4 Methode

In ieder bisdom heeft een gesprek met een parochie plaatsgevonden waarin de bovengenoemde vragen ter sprake zijn gekomen. Door deze kleinschalige kwalitatieve raadpleging kunnen parochies zelf aangeven wat ze van het bestaande materiaal vinden en kunnen ook de procedure en de behoefte aan ondersteuning aan de orde komen. De verslagen van de gesprekken zijn opgenomen in de bijlage. De parochies waarmee is gesproken, zijn¹:

- Bisdom Roermond: Parochie H. Hart te Landgraaf;
- Bisdom Groningen: Parochie H. Mattheus te Joure;
- Bisdom 's-Hertogenbosch: Parochie Goirle te Goirle;
- Bisdom Rotterdam: Parochie H. Nicolaas te Zoetermeer;
- Bisdom Breda: Parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart te Dongen;
- Aartsbisdom Utrecht: Parochie H. Andreas & Maria Koningin te Zevenaar;
- Bisdom Haarlem: Parochie H. Geest te Amstelveen.

Per parochie is, zoals reeds vermeld, gesproken met degenen die zich bezighouden met de uitvoering van de geldwervingsactie. Dit kunnen de leden van de commissie/werkgroep geldwerving zijn maar ook de penningmeester van het parochiebestuur of de pastorale beroepskracht.

Daarnaast zijn er, met uitzondering van de parochie in Zevenaar, gesprekken gehouden met een aantal parochianen. Zij zijn hiervoor door de parochies zelf benaderd. Tijdens de gesprekken bleek dat het in de meeste gevallen om parochianen ging die redelijk tot sterk betrokken zijn bij de parochie en er ook geld aan geven. Er is weliswaar ook geprobeerd om in contact te komen met minder betrokken (rand-)parochianen en/of parochianen die geen bijdrage geven aan een geldwervingsactie, maar dit bleek een lastige opgave. Zij zijn moeilijk over te halen hun mening te (komen) geven over onderwerpen die hen waarschijnlijk nauwelijks bezig houden. Er is met enkele parochianen gesproken die 'maar' af en toe naar een kerkelijke viering gaan, de meeste parochianen met wie gesproken is zijn echter zeer regelmatige kerkgangers en vaak actief (als vrijwilliger) binnen de parochie.

In de rapportage staat het gesprek met de uitvoerders van de geldwervingsactie centraal, aangevuld met reacties van parochianen. In de verslagen van de gesprekken (bijlage) worden de meningen van de parochianen apart beschreven.

¹ Deze parochies zijn aangedragen door de leden van de interdiocesane commissie geldwerving. De selectie van parochies bevat zowel parochies die in stedelijk als in niet-stedelijk gebied liggen.

2 Geldwerving in parochies

2.1 Geldwervingsacties

Alle parochies waarmee is gesproken houden in het begin van ieder jaar een geldwervingsactie, waarbij geld wordt ingezameld dat is bestemd voor parochie-doeleinden. In vijf van de zeven parochies staat de geldwerving in het teken van de Actie Kerkbalans. Deze parochies gebruiken het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans, hoewel het materiaal niet in alle parochies even centraal staat. Hieronder volgt een korte typering van de geldwervingsacties in de zeven parochies:

- Landgraaf: ‘Actie Kerkbijdrage’; de parochie gebruikt geen landelijk materiaal van de Actie Kerkbalans maar gebruikt volledig eigen materiaal.
- Joure: ‘Actie Kerkbalans’; de parochie voorziet de blanco landelijke folder van een eigen inhoud.
- Goirle: ‘Actie Kerkbijdrage’ en ‘Actie Kerkbalans’; de parochie houdt jaarlijks twee geldwervingsacties, de Actie Kerkbijdrage (met eigen materiaal) als basisactie en de Actie Kerkbalans (met de landelijke folder) als ‘extraatje’. De parochianen geven, gedurende het jaar, geld via de Actie Kerkbijdrage en de parochie hoopt dat ze daarbovenop één keer in januari wat extra geld geven via de Actie Kerkbalans.
- Zoetermeer: ‘Actie Kerkbalans’; de parochie plaatst het logo van de landelijke Actie Kerkbalans op het eigen materiaal en verspreidt de landelijke folder na afloop van de vieringen.
- Dongen: ‘Actie Kerkbalans’; men zet in deze parochie het logo van de landelijke Actie Kerkbalans op het eigen materiaal. Het materiaal van de landelijke Actie Kerkbalans wordt verder niet gebruikt.
- Zevenaar: ‘Actie Kerkbalans’; de landelijke folder neemt in deze parochie een prominente plaats in, aangevuld met eigen materiaal over de parochie.
- Amstelveen: ‘Actie Kerkbalans’; de parochie maakt gebruik van eigen materiaal maar stuurt haar parochianen voorafgaand aan de geldwervingsactie de landelijke folder van de Actie Kerkbalans toe (bij het parochieblad).

2.2 Wie worden er benaderd en op welke wijze?

In vier van de zeven parochies benadert men bij de geldwervingsactie alle geregistreerde parochianen. In de parochie in Landgraaf heeft men in 1999 aan alle parochianen gevraagd of men een bijdrage wilde geven. Een deel van de parochianen (20%) heeft toen aangegeven dit niet te willen, zij worden niet meer benaderd. De parochie in Zoetermeer benadert alleen de parochianen die ook het

parochieblad ontvangen, zij zijn tenminste enigszins betrokken bij de parochie. Eens in de vijf jaar worden alle parochianen benaderd. In Zevenaar worden de structurele niet-betalers (zij die jaar in jaar uit geen geld hebben gegeven) niet jaarlijks maar eens in de tien jaar benaderd. Zo houdt men toch zicht op de groep van structurele niet-betalers en bovendien zijn er altijd parochianen die dan ineens wel gaan een bijdrage geven.

Bijna geen enkele parochie maakt binnen de geldwervingsactie onderscheid naar doelgroep. Men benadert de parochianen per huishouden (per adres). Soms schrijft men de thuiswonende jongeren van 18 jaar en ouder apart aan, maar dit gebeurt wel met hetzelfde materiaal. De parochies geven aan dat het moeilijk is om doelgroepen te onderscheiden: ze weten niet goed hoe ze hen afzonderlijk moeten benaderen en bovendien kost het veel tijd. Daarom wil men het aange-reikte materiaal liever zo neutraal mogelijk houden (voor iedereen bestemd). In de parochie in Dongen schrijft men af en toe jonge gezinnen en jongvolwassenen die het ouderlijke huis net hebben verlaten, apart aan en men behaalt hiermee goede resultaten. De parochie wil dit, als de personele ruimte het toestaat, in de toekomst vaker gaan doen.

2.3 Het verspreiden en ophalen van het materiaal

In de parochie in Zevenaar wordt het geldwervingsmateriaal persoonlijk aan de parochianen afgegeven, in alle andere parochies doet men het materiaal in de brievenbus. De parochies in Joure, Zevenaar en Dongen halen de antwoordenveloppe van de Actie Kerkbalans persoonlijk op, in Landgraaf doet men dit eens in de vijf jaar (een ‘opschoonactie’ waarbij onder andere adreswijzigingen aan het licht komen). In de andere parochies kunnen de parochianen een antwoordenveloppe per post terugsturen. De wijze van verspreiden en ophalen van het materiaal is in veel parochies onderwerp van gesprek. Het materiaal persoonlijk wegbrengen (dit gebeurt al haast niet meer) en ophalen leidt soms tot onveilige situaties (met name in de parochies in stedelijke gebieden) en negatieve reacties. Dit komt allemaal op het bordje van de ‘loper’ voor wie het vrijwilligerswerk zo minder plezierig wordt. Hoewel alle parochies voldoende lopers hebben, is het per post terug laten sturen van de antwoordenveloppe een stuk minder intensief voor de parochies. Het is niet duidelijk wat voor gevolgen dit heeft voor de opbrengst van de geldwervingsactie. Sommige parochies zijn ervan overtuigd dat een persoonlijke benadering de opbrengst verhoogt, andere parochies ervaren het terugsturen van de antwoordenveloppe via de post niet automatisch als negatief voor de opbrengst. De parochies geven aan dat men vooral goed moet luisteren naar de lopers. Als lopers aangeven dat een persoonlijke benadering niet meer is op te brengen, dan vinden de parochies dat men moet overschakelen naar het per post laten terugzenden van de antwoordenveloppen.

2.4 Betalingswijzen en ‘niet-betalers’

De parochies reiken hun parochianen uiteenlopende betalingswijzen aan. Betaling via automatische incasso is in opkomst en geliefd bij de parochies omdat de verwerking ervan weinig tijd kost. Andere betalingswijzen zijn de acceptgiro (ook in termijnen mogelijk), of het automatisch overmaken van geld via de eigen bank; af en toe wordt er ook nog contant geld gegeven.

De meeste parochies benaderen in veel gevallen ook de ‘niet-betalers’. Men kan vier groepen ‘niet-betalers’ onderscheiden:

- Ten eerste de parochianen die wel geld hebben toegezegd maar het niet hebben betaald: zij krijgen een herinneringsbrief.
- Parochianen die geen geld hebben toegezegd terwijl ze dit de jaren ervoor wel hebben gedaan: zij krijgen eveneens een herinneringsbrief.

Veel van eerste twee groepen niet-betalers vergeten gewoon te betalen of zijn wat laks, het is bij hen geen onwil. Een actief benaderingsbeleid in de vorm van een herinneringsbrief leidt er in veel gevallen dan ook toe dat men alsnog een bijdrage geeft. Soms wordt een herinneringsbrief als een aanmaningsbrief beschouwd. De negatieve reacties die daar af en toe uit voortkomen staan echter in geen verhouding tot het positieve resultaat van het herinneringsbeleid.

- Een derde groep parochianen die geen bijdrage geeft zijn de zogenoemde structurele niet-betalers. Zoals hiervoor al is aangegeven worden deze parochianen niet door alle parochies benaderd of slechts één keer in de bijvoorbeeld vijf of tien jaar. De structurele niet-betalers laten zich moeilijk verleiden tot het geven van een bijdrage. Het zijn parochianen die ‘van de kerk zijn afgeraakt’ en niet de noodzaak zien van het geven van geld aan de parochie.
- Een laatste groep die geen bijdrage geeft, zijn de parochianen die door de aansluiting bij SILA tevoorschijn komen. Zij worden via de normale procedure benaderd, parochies vinden de reactie op het materiaal vaak tegenvallen².

2.5 Een richtbedrag

De parochies in Landgraaf en Goirle noemen een richtbedrag in hun geldwervingsmateriaal. In Landgraaf krijgen parochianen een herinneringsbrief wanneer hun bijdrage onder het richtbedrag ligt. In de brief wordt hen vriendelijk verzocht of het mogelijk is hun bijdrage te verhogen tot minimaal het richtbedrag. In Goirle wordt nadrukkelijk gesteld dat parochianen zelf moeten inschatten wat ze willen en kunnen geven, het richtbedrag fungeert er als leidraad. In de overige parochies noemt men geen richtbedrag in het

² Uit recent onderzoek van het KASKI (rapportnr. 499c ‘Nulmeting SILA-monitor aartsbisdom Utrecht’) blijkt overigens dat in de parochies in het aartsbisdom waar de Actie Kerkbalans is aangepast aan de SILA-gegevens, de opbrengst de afgelopen jaren met 13,5% is gestegen terwijl de opbrengst in de parochies waar de Actie Kerkbalans niet is aangepast aan de SILA-gegevens de afgelopen jaren ‘maar’ met 7,3% is gestegen.

parochies noemt men geen richtbedrag in het geldwervingsmateriaal. Men vindt de hoogte van de bijdrage veelal een gevoelige zaak. De vrijwilligheid van het geven staat centraal, evenals het ‘kerk-zijn’ (het is niet ‘katholiek’ om een specifiek bedrag te vragen). De parochies hameren op de eigen verantwoordelijkheid van hun parochianen, niet iedere parochiaan kan een zelfde bedrag missen (inkomensafhankelijk) en sommige parochianen geven veel geld aan collectes. Bovendien wil men voorkomen dat ‘grote gevers’ terugvallen tot het richtbedrag. Veel parochianen geven een erg laag bedrag; wellicht weten deze parochianen niet in welke orde van grootte zij zouden moeten geven. De meeste parochies vinden dat men de parochianen best intensief mag benaderen voor het geven van een bijdrage en sommige parochies overwegen om nog wat meer druk uit te gaan oefenen. Tegelijkertijd vinden de parochies dat men niet moet gaan forceren door het noemen van een richtbedrag en willen ze voorzichtig blijven in hun bewoordingen.

2.6 Verhoging van de bijdrage

De parochies proberen ervoor te zorgen dat hun parochianen ieder jaar wat meer geld gaan geven. Ze vragen dan aan de parochianen of ze hun bijdrage willen verhogen, liefst minimaal gelijk aan de inflatie (de ‘inflatiecorrectie’). Dit blijkt echter erg moeilijk, een groot deel van de parochianen reageert niet op dit verzoek en betaalt jaar in jaar uit hetzelfde bedrag. Met name de automatische betalingswijzen (incasso of via de eigen bank) hebben als nadeel dat parochianen hun bijdrage niet snel jaarlijks verhogen. De parochianen weten vaak wel dat de parochie ieder jaar te maken krijgt met hogere kosten, maar ze nemen zelf de moeite niet hun bedrag aan te passen. Sommige parochies hebben hiervoor een oplossing bedacht: ze vermelden op het geldwervingsmateriaal het bedrag dat de parochiaan verzocht wordt via automatische incasso te betalen en vragen hiervoor dan toestemming. De vermelde bijdrage is het bedrag dat men het jaar ervoor via automatische incasso betaalde, opgehoogd met bijvoorbeeld de inflatiecorrectie. Door de verbeterde ledenadministratie krijgen parochies steeds meer mogelijkheden dit soort aanschrijvingen te ontplooiën.

2.7 Inhoud geldwervingsmateriaal

Het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans wordt in vijf van de zeven parochies gebruikt als ondersteuning van het eigen geldwervingsmateriaal. De parochie in Zevenaar gebruikt de landelijke folder als basis van de geldwervingsactie, maar ook hier wordt er eigen materiaal bijgeleverd. De parochie in Landgraaf gebruikt, zoals eerder al vermeld, geheel eigen materiaal. In de parochies ligt dus de nadruk op de eigen lokale situatie. Men wil de parochianen laten zien waar het geld voor nodig is, een financiële begroting is in veel parochies dan ook

onderdeel van het materiaal. De parochies beschouwen het als hun verantwoordelijkheid naar de parochianen om openheid van zaken te geven. Men probeert zo concreet mogelijk aan te geven wat de ‘problemen’ zijn en hoe deze kunnen worden opgelost. Parochianen worden zo persoonlijk betrokken bij het wel en wee van de parochie. Ook geeft men aan wat er met de opbrengst van de geldwervingsactie is gerealiseerd. Parochies willen zo veel mogelijk hun eigen gezicht in het materiaal laten zien, zodat de herkenbaarheid voor de parochianen groot is en de parochianen weten wat de bestemming van hun geld is.

2.8 Functie landelijk materiaal Actie Kerkbalans

Parochies liften mee op de publiciteit van het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans. Het landelijke materiaal fungeert als blikvanger en ondersteunt daardoor het materiaal dat door de parochies zelf wordt uitgebracht. Men is positief over de vormgeving en het thema (‘Kleur bekennen’, ‘Ruimte geven’) van het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans. De inhoudelijke boodschap van het thema wordt vaak vertaald naar het parochieblad. Beduidend minder positief zijn de parochies over de bruikbaarheid van de inhoud van de landelijke folder voor hun parochianen. Men kwalificeert deze als te moeilijk, te diepzinnig, niet toegankelijk, ideologisch, protestants en te ver af van de doorsnee parochiaan. Een enkele keer is men wel positief en stelt men dat de folder ruimte geeft aan de diversiteit onder de gelovigen in Nederland. Dit wordt soms echter ook negatief uitgelegd, namelijk dat men het ‘katholieke’ niet in het materiaal herkent. Uit de gesprekken bleek dat sommige parochianen niet wisten waar hun geldelijke bijdrage terecht komt. Ook de uitvoerders van de geldwervingsactie vernemen wel eens dit soort geluiden van hun parochianen. Er zijn parochianen die denken dat de opbrengst van de geldwervingsactie naar het bisdom gaat of ook naar andere kerkgenootschappen. Dit heeft bij hen echter geen invloed op het wel of niet geven van een bijdrage, sommigen vinden het zelfs goed dat het geld naar hogere niveaus gaat (om vervolgens eerlijk te worden verdeeld over de kerkgenootschappen en/of de parochies).

2.9 De invloed van het materiaal op het geven van geld

Bij veel parochianen wordt het geldwervingsmateriaal ter kennisgeving aangenomen. Dit geldt zeker voor het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans, maar ook het eigen materiaal van de parochies is vaak niet van doorslaggevend belang voor het geven van geld. Bij de parochianen die een bijdrage geven is dit vaak een automatisme (zij zijn tenminste redelijk betrokken bij de parochie), men geeft omdat men dat al jaren doet en men weet dat het voor een goed doel is. Het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans krijgt wel voldoende publiciteit en het zorgt ervoor dat ‘je weet dat de Actie Kerkbalans er weer aankomt’. Het

materiaal dat wordt aangereikt heeft voor de betrokken parochianen veel meer een attentie- en herinneringsfunctie dan een persuasieve functie. Als men toch al wordt beïnvloed door de informatie die wordt aangereikt, dan komt dit voort uit het materiaal met concrete informatie over de parochie, niet door het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans.

2.10 De opbrengst (nu en in de nabije toekomst)

In de meeste parochies is de opbrengst van de geldwervingsactie de laatste jaren redelijk stabiel of is er sprake van een lichte stijging. Een stijging met het inflatieniveau wordt echter bijna nergens gehaald. In de parochie in Landgraaf is de opbrengst de afgelopen jaren wel flink gestegen. Een actief beleid in de benadering van de parochianen en een gerichtheid op de plaatselijke situatie worden hiervoor als redenen gegeven.

In het algemeen zijn parochies tevreden over de huidige opbrengst maar maakt men zich wel wat zorgen over nabije toekomst, zonder dat er overigens sprake is van paniek. In de parochies is een groot deel van de opbrengst van de geldwervingsactie afkomstig van de oudere parochianen en deze groep valt langzaam maar zeker weg. Het is maar de vraag of dit verlies kan worden opgevangen door de aanwas van nieuwe jongere gevers. Deze groep blijkt namelijk moeilijk te bereiken, heeft vaak minder financiële middelen en loopt minder snel warm voor het geven van geld aan parochiedoeleinden. In sommige parochies hoopt men dat de jongere kleine gevers in de loop van hun leven wat meer gaan geven (omdat ze dan ook meer te besteden hebben) en zo het verlies van de oudere, grote gevers enigszins kunnen worden opgevangen.

Voor de parochies blijft de vraag hoe men de grote groep niet-betalende parochianen kan bereiken. Sommige parochies denken aan speciale acties (bijvoorbeeld een € 5 actie). Dit alles vergt heel wat extra inspanningen en een goede ledenadministratie is vereist. Het zou mooi zijn als dan ook uit deze groep minder betrokken parochianen wat geldelijke middelen naar de parochie zouden vloeien (al is het vaak alleen maar om de kosten van bijvoorbeeld het parochieblad dat men krijgt te dekken).

De ledenadministratie van de parochies is met de aansluiting bij SILA sterk verbeterd. De aansluiting heeft ertoe geleid dat met name de jongere parochianen alsook nieuw binnengekomen parochianen tevoorschijn komen. Zij worden wel meegenomen in de parochiële geldwervingsactie, maar dit heeft volgens de parochies niet geleid tot substantiële verhogingen van de opbrengst. De parochies geven aan dat het veelal parochianen betreft die niet betrokken zijn bij de parochie en daardoor ook geen bijdrage geven. Opvallend is overigens dat uit ander onderzoek blijkt dat aanpassing van de Actie Kerkbalans aan de SILA-gegevens wel een positieve invloed heeft op de opbrengst van de Actie Kerkbalans (zie voetnoot 2).

2.11 Overleg en ondersteuning

Het geldwervingsmateriaal wordt grotendeels door de parochies zelf opgesteld. De meeste parochies doorlopen jaarlijks dezelfde procedure, weten dus wat ze moeten doen en hoe het materiaal voor de geldwervingsactie eruit moet gaan zien. De parochies zijn tevreden over het verloop en de opbrengst zodat de geldwervingsactie en het materiaal niet drastisch hoeven worden aangepast. Veelal vindt er ieder jaar een *update* van het materiaal plaats, waarbij wordt geprobeerd de aanschrijving nog verder te verbeteren en het materiaal zo toegankelijk mogelijk te maken.

Structurele ondersteuning is volgens de parochies niet noodzakelijk, ze hebben voldoende ervaring en kennis om de geldwervingsactie goed te laten verlopen. De parochies geven aan dat het ook bijzonder moeilijk is om vanuit hogere niveaus (bisdom, dekenaat) instructies te geven. De parochies verschillen onderling sterk van elkaar en al helemaal van de protestantse gemeenten. Eventuele begeleiding en ondersteuning (als deze al gewenst zou zijn) zou dus heel specifiek op een parochie moeten worden toegepast.

Mocht men toch een vraag hebben over de uitvoering van de geldwervingsactie of over de inhoud van het materiaal, dan zou het handig zijn als men een helpdesk zou kunnen raadplegen. De website van de Actie Kerkbalans zou hier voldoende mogelijkheden voor kunnen bieden, hoewel deze tot nu toe nog onbekend is in de parochies.

Veel parochies zien wel wat in overleg (de uitwisseling van ideeën) op lokaal niveau, dat wil zeggen met omliggende parochies. Bij overleg is het belangrijk dat de sociale samenstelling van de betreffende parochies overeenkomt, anders heeft het geen zin. Veel parochies begeven zich momenteel in een proces van samenwerken of fusie en krijgen automatisch te maken met overleg over de uitvoering van de geldwervingsactie. Wellicht vormt dit proces ook de basis voor vernieuwing en verbetering van de geldwervingsactie. In het overleg tussen de parochies kunnen onder andere aan de orde komen:

- Is de opbrengst in de parochie in vergelijking met soortgelijke parochies juist hoog of laag?
- Wie heeft de gouden tip om de grote groep niet-betalers (jongeren) wel te laten betalen?
- Hoe moet men de niet-betalende parochianen ervan overtuigen dat de parochie goede en belangrijke dingen doet, die ook voor hen de moeite waard zijn?

3 Conclusie

3.1 Landelijk versus lokaal materiaal

Het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans wordt bij de geldwervingsacties van de parochies voornamelijk gebruikt ter ondersteuning van het eigen materiaal. Parochies proberen hun geldwerving zo veel mogelijk in het teken te stellen van concrete lokale parochiedoelen. Het geldwervingsmateriaal bevat daardoor voornamelijk informatie over de eigen parochie. Parochies zien het als hun plicht hun parochianen in te lichten over hun bestedingsdoelen.

Het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans wordt vooral gebruikt vanwege de publiciteit, de landelijke Actie Kerkbalans geniet grote bekendheid en daar maken de parochies gebruik van. De vormgeving van het materiaal is mooi en opvallend en zorgt ervoor dat de mensen weten waar het over gaat. Het materiaal heeft vaak een goed thema (bijvoorbeeld '*Kleur bekennen*'), dat vaak gebruikt wordt in parochiebladen, voorafgaand aan de geldwervingsactie. Veel minder positief is men over de inhoud van het landelijke materiaal (met name de folder), deze is te moeilijk en niet relevant. Daarom staat in de meeste parochies de concrete (en dus duidelijke) en parochie-specifieke (en dus relevante) informatie centraal in het geldwervingsmateriaal.

3.2 Geschiktheid materiaal voor leden

Voor de huidige groep parochianen die meedoet aan de geldwervingsactie is het geven van een bijdrage vaak een automatisme. Dit wil niet zeggen dat zij het geldwervingsmateriaal niet zullen lezen, maar het heeft geen grote invloed op hun geefgedrag, zij geven in principe toch wel. Daarbij dient te worden opgemerkt dat in ieder geval iets (van informatie) moet worden aangeleverd, "anders wordt het wel erg karig". Voor betrokken parochianen is het instandhouden van de parochie natuurlijk een belangrijke zaak, het zal een taak van de parochie blijven om haar parochianen hieromtrent van informatie te voorzien (ongeacht of men het nu ook daadwerkelijk leest of niet).

3.3 Geschiktheid materiaal voor randleden

Voor de parochies is de vraag hoe men de grote groep niet-betalers warm kan maken voor een parochiebijdrage, een '*hot item*'. Men weet simpelweg niet hoe men hen kan benaderen. Deze groep parochianen is niet of nauwelijks betrokken bij de parochie en voelt zich daardoor nauwelijks aangesproken door de informatie die de parochie hen geeft. Is voor betrokken parochianen de geldwervingsac-

tie een soort contributie van het lidmaatschap, voor ‘randkerkelijke parochianen’ concurreert de geldwervingsactie met allerlei andere goede doelen. Het noemen van concrete parochiedoelen heeft bij hen niet zo veel zin, zij zijn immers niet of nauwelijks betrokken bij de parochie. Wellicht is voor hen het landelijke materiaal toegankelijk (een goede vormgeving is er al), mits de inhoud niet te diepgaand en ideologisch is.

Mocht men onderscheid gaan maken naar betrokkenheid in de benadering van parochianen, dan is een goede ledenadministratie van essentieel belang. Veel parochies zijn bezig met de uitwerking van de mogelijkheden op dit gebied en in de nabije toekomst moet dit uitvoerbaar kunnen zijn. In de huidige geldwervingsacties komt onderscheid naar soorten gevers nog vrijwel niet voor.

3.4 Uitvoering van de Actie Kerkbalans

De parochies zijn tevreden over het verloop van hun geldwervingsactie. Deze loopt volgens een bekend patroon, men heeft voldoende vrijwilligers ter beschikking om de actie uit te voeren en men klaagt niet over de hoogte van de opbrengst (welke stabiel is of licht stijgt). De parochies weten de huidige groep betalende parochianen goed vast te houden. Ze hebben een actief herinneringsbeleid, bieden verscheidene betalingsmogelijkheden aan en proberen ieder jaar de aanschrijving te optimaliseren.

Niettemin zijn er ook problemen. Niet alleen is er de eerder genoemde grote groep niet-betalende parochianen, ook het persoonlijke verspreidings- en ophaalsysteem staat ter discussie vanwege de negatieve reacties waarmee de lopers te maken krijgen. Verder is het moeilijk om parochianen die erg weinig geven hun bedrag te laten verhogen. Daarnaast blijkt dat de ontvangen bijdragen achterblijven bij de inflatie. Soms wordt daarom een richtbedrag genoemd maar in veel parochies staat de vrijwilligheid van het geven voorop.

3.5 Uitvoering van de Actie Kerkbalans in de nabije toekomst

De hierboven genoemde problemen worden pas ernstig wanneer parochies hun opbrengst zien dalen. Hier is momenteel nog geen sprake van, maar de parochies maken zich wel zorgen. Men heeft namelijk meer en meer te maken met het wegvallen van oudere grotere gevers en dit lijkt niet te worden gecompenseerd door een grote aanwas van nieuwe gevers. De benadering van de groep niet-betalende parochianen wordt dan ook steeds belangrijker. Parochies weten echter nog niet hoe ze hen moeten benaderen.

Parochies vinden het zinnig te overleggen over hoe men ook in de toekomst voldoende geldelijke middelen via een geldwervingsactie bijeen kan krijgen, en dan met name over de manier waarop ze niet-betalende parochianen kunnen bereiken. Dit overleg moet echter geen structurele hiërarchische vormen aanne-

men, maar moet een uitwisseling van ideeën zijn tussen soortgelijke parochies binnen een klein gebied. De mogelijke problemen voor de nabije toekomst kunnen het beste op lokaal niveau worden aangepakt, daar zit jarenlange en parochie-specifieke ervaring op het gebied van geldwerving.

3.6 Aandachtspunten beleid Interdiocesane Commissie Geldwerving

De Interdiocesane Commissie Geldwerving kan een belangrijke rol spelen op het gebied van:

- Ondersteuning; de commissie kan ideeën om de grote groep niet-betalers te bereiken, aandragen. Het voorleggen van nieuwe ideeën op het gebied van geldwerving en het opzetten van een helpdesk moeten parochies helpen in het aanboren van nieuwe groepen parochianen.
- Aanpassing van het materiaal; de niet-betalende randleiden moeten met apart specifiek materiaal worden aangeschreven waarbij ook gebruik kan worden gemaakt van andere communicatiemiddelen. Zij kennen de parochie niet, zij verstaan het huidige materiaal niet en moeten daarom op een andere manier worden overgehaald geld te geven.

Aldus ontstaat een tweedeling binnen de geldwerving: aan de ene kant is er de geldwervingsactie waarbij parochies zelf, met eigen materiaal, de parochianen aanschrijven die betrokken zijn bij de parochie. Binnen deze geldwervingsactie kan nog onderscheid worden gemaakt naar verschillende doelgroepen waarbij de parochianen steeds persoonlijker worden benaderd. Aan de andere kant moeten er, op initiatief van de Interdiocesane Commissie Geldwerving, nieuwe geldwervingsmaterialen en procedures worden ontwikkeld om de minder betrokken parochianen te bereiken.

Bijlage: Gesprekken met parochies en parochianen

Bisdom Roermond: Parochie H. Hart van Jezus te Landgraaf

Uitvoering

Gesprek met de pastoor (en voorzitter van het kerkbestuur, tevens betrokken bij de uitvoering van de Actie Kerkbijdrage), een lid van het kerkbestuur (en o.a. coördinator van de Actie Kerkbijdrage) en de secretaris van het kerkbestuur (en betrokken bij de samenstelling van het materiaal voor de Actie Kerkbijdrage). Het gesprek heeft plaatsgevonden op 2 juni 2003.

Tot het jaar 1999 werd er in de parochie materiaal gebruikt van de Actie Kerkbalans (ingevoegd in het parochieblad). De opbrengsten vielen echter tegen en de financiële situatie van de parochie was niet florissant te noemen. Met de komst van een nieuwe pastoor werd de geldwervingsactie in de parochie anders opgezet in de hoop dat de jaarlijkse opbrengst zou stijgen. De 'Januari-Actie' ontstond met daarbinnen de Actie Kerkbijdrage, waarbij volledig gebruik werd en nog steeds wordt gemaakt van eigen materiaal. Het materiaal bestaat uit een informatiegids, een formulier Kerkbijdrage en een formulier Betrokkenheid (voor de werving vrijwilligers). Ieder jaar volgt er een follow-up actie, gebaseerd op het materiaal zoals dat in 1999 is opgesteld. De Actie Kerkbijdrage is succesvol, in vergelijking met 1998 is de opbrengst van 2002 bijna verdubbeld en er lijkt geen sprake van een tijdelijk effect.

Gerichtheid op de plaatselijke situatie in combinatie met een actief beleid om de parochianen te benaderen (geïnitieerd door de pastoor), worden beschouwd als de factoren die het succes van de Actie Kerkbijdrage van de afgelopen jaren bepalen.

Gerichtheid op de eigen parochie

De parochie laat haar parochianen duidelijk zien wat er met het geld van de Actie Kerkbijdrage gebeurt. Geld vragen voor specifieke doelen met een goede feedback (aangeven wat verwezenlijkt is) zorgt voor persoonlijke betrokkenheid van parochianen bij het parochieleven. De landelijke folder van de Actie Kerkbalans is 'een te ver van je bed show', die parochianen niet direct en concreet aanspreekt. Het materiaal is gemaakt voor verschillende kerkgenootschappen, deze zijn zeer verschillend van elkaar en ook onder de rooms-katholieken zelf is de diversiteit groot. Een slogan of thema die alle gelovigen in Nederland aanspreekt, is daarom moeilijk op te stellen. De informatie die men de parochianen verstrekt moet niet abstract worden geformuleerd maar in termen van concrete problemen en oplossingen.

In de parochie komt de gerichtheid op de lokale situatie tevens terug in de koppeling van de kerkbijdrage aan de kosten voor onder andere huwelijken en uitvaarten. Parochianen die jaarlijks (voldoende) kerkbijdrage betalen krijgen vrijstelling van stipendia van deze sacramenten. Men kan de kerkbijdrage beschouwen als een soort verzekering; dit geldt overigens voor alle parochies in het bisdom Roermond.

De parochies in Landgraaf zijn bezig de onderlinge samenwerking uit te breiden. Dit kan ertoe leiden dat er in de toekomst materiaal van de Actie Kerkbalans bij het eigen materiaal wordt ingevoegd, omdat andere parochies in Landgraaf wel gebruik maken van het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans. Vooralnog is men echter tevreden met het materiaal dat specifiek gericht is op de eigen parochie.

Benadering van parochianen

Naast een goede communicatie met de parochianen omtrent de besteding van het geld aan parochiedoelen, speelt een actief beleid om parochianen te verzoeken om geld te geven een belangrijke rol in de toename van de opbrengst van de Actie Kerkbijdrage van de afgelopen jaren. In 1999 zijn alle parochianen benaderd (per hoofd van de huishouding, op naam) met de vraag of ze een bijdrage wilden geven aan de parochie. Een deel van de parochianen (ongeveer 20%) heeft toen te kennen gegeven dat ze geen kerkbijdrage wilden geven; zij zijn daarna niet meer benaderd. De andere parochianen krijgen ieder jaar het materiaal van de Actie Kerkbijdrage in de bus. In principe wordt de bijdrage van de parochianen (veelal middels automatische incasso) ieder jaar automatisch voortgezet. Ieder jaar wordt een wijzigingsformulier meegezonden en voor iedere parochiaan een overzicht van de bijdrage (per maand) van het jaar ervoor. Parochianen die het jaar ervoor niet of te weinig hebben betaald (het richtbedrag voor 2003 was € 60,- per jaar) worden verzocht hun bijdrage te betalen respectievelijk te verhogen tot tenminste het richtbedrag. Parochianen die in een nieuw jaar hun 'te lage' kerkbijdrage niet hebben opgehoogd worden nog eens extra benaderd en verzocht om dit wel te doen. Eenmaal in de vier à vijf jaar worden de formulieren voor de kerkbijdrage persoonlijk opgehaald. Bij deze 'opschoonactie' komt men in contact met de parochianen en komen onder andere adreswijzigingen aan het licht.

Parochianen worden intensief benaderd en degenen die niet of te weinig betalen worden hier herhaaldelijk op gewezen (tenzij ze hebben aangegeven niet te willen betalen). Dit actieve beleid zorgt ervoor dat parochianen de betaling van de kerkbijdrage niet snel vergeten of achterwege laten.

Ondersteuning

De Actie Kerkbijdrage wordt niet grondig ondersteund door het bisdom en/of het dekenaat. Er is wel contact met het bisdom maar dit gaat meer over de algemene financiële situatie van de parochie dan over de uitvoering en resultaten van de

Actie Kerkbijdrage. De parochie heeft behoefte aan een vraagbak waar men terecht kan voor voorbeeldmateriaal en men ervaringen met andere parochies kan uitwisselen. De parochie is erg benieuwd naar de resultaten van andere parochies waardoor men zelf beter kan inschatten of de eigen opbrengst hoog genoeg of juist nog aan de lage kant is. Het bisdom geeft momenteel wel een richtbedrag voor de gemiddelde bijdrage per parochiaan maar dit bedrag wordt als veel te hoog ervaren, zeker voor de ‘wat armere’ mijnstreek waarin Landgraaf gelegen is. Vergelijking met soortgelijke parochies (qua regio en samenstelling) zou kunnen laten zien wat een reëel na te streven bedrag is. Andere parochies hebben mogelijk ook bruikbare tips om de huidige opbrengst te verhogen. De parochie zou ook gebaat zijn bij verbetering en standaardisering van de softwarepakketten die bij de uitvoering van de Actie Kerkbijdrage gebruikt worden en een adres waar men suggesties met betrekking tot het gebruik van de softwarepakketten kwijt kan.

Parochianen

In totaal is er met vijf parochianen gesproken; drie van hen zijn sterk betrokken bij de parochie (zij gaan bijna wekelijks naar een kerkelijke viering en zijn actief als vrijwilliger), de andere twee parochianen bezoeken af en toe een kerkelijke viering en zijn niet actief als vrijwilliger. De gesprekken hebben plaatsgevonden op 2 juni 2003.

Het eigen materiaal

De parochianen zijn zeer te spreken over het materiaal dat ze tijdens de ‘Januari-Actie’ krijgen (waar, naast een informatiegids en een formulier voor vrijwilligerswerk, het formulier Kerkbijdrage is ingevoegd). Het materiaal is klantvriendelijk (voor iedereen bestemd), professioneel opgesteld (goede presentatie), er is over nagedacht en het bevat veel informatie. Alle parochianen met wie gesproken is, vinden het belangrijk goed geïnformeerd te worden over de financiële situatie van de parochie, wat er met het geld van de Actie Kerkbijdrage is gebeurd en gaat gebeuren. In de huidige opzet en samenstelling van het materiaal wordt concreet een probleem aangeduid en vermeld wat men daaraan wil gaan doen en wat men daarvoor nodig heeft. De parochianen willen concrete informatie die weergeeft waar het geld heen gaat waarbij het belang van de eigen lokale gemeenschap voorop staat. Eén (jongere) parochiaan geeft aan dat ook de website van de parochie zeer veel informatie geeft over wat er zich in de parochie afspeelt. De gerichtheid op de situatie in de parochie geeft de parochianen het gevoel te worden betrokken bij het reilen en zeilen van de parochie en men denkt dat hierdoor de Actie Kerkbijdrage de laatste jaren een succes is. Het is bovendien knap dat men dit succes weet vast te houden.

Over de manier waarop de parochie concreet om geld vraagt zijn niet alle parochianen even positief. Zij hebben zelf geen problemen met het betalen van (tenminste) het richtbedrag maar sommigen geven aan dat men andere parochianen niet te veel moet ‘pushen’. Voor sommige parochianen is het richtbedrag een behoorlijk deel van hun inkomen (zeker in economisch minder voorspoedige tijden) en naast de Actie Kerkbijdrage is er ook een geldwervingsactie geweest voor de restauratie van de toren van het kerkgebouw. Eén parochiaan geeft daarnaast aan dat het niet volledig betalen van het richtbedrag consequenties kan hebben voor de kosten voor onder andere uitvaarten en dat dit met name bij oudere parochianen niet duidelijk is. De parochie moet waken voor te grote zakelijkheid, met name oudere parochianen kunnen de stap naar een jaarlijkse verhoging niet altijd makkelijk maken.

Het materiaal van de Actie Kerkbalans

De vijf parochianen zijn niet goed bekend met het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans, sommigen van hen kennen het materiaal van enkele jaren geleden toen het nog werd bijgevoegd bij ander materiaal van de parochie. De parochianen hebben voor het gesprek de algemene folder ingezien zodat ze toch een reactie hebben kunnen geven op het materiaal van de Actie Kerkbalans. In het algemeen vindt men het materiaal mooi en aantrekkelijk qua vormgeving. De inhoud van de folder (de bijbelcitaten) wordt minder positief beoordeeld. Het is een te algemene folder, er is geen link naar de eigen parochie. De onpersoonlijke benadering zorgt ervoor dat men minder snel ‘de knip zal trekken’, het wordt namelijk niet duidelijk waar het geld van de actie voor zal worden gebruikt. De teksten zijn ‘zwaar’ (en zal hierdoor randkerkelijken afschrikken) en er is geen herkenning met de huidige tijd. Ook vragen verschillende parochianen zich af ‘wat er nou katholiek is’ aan de folder en wordt de folder als ‘protestant’ getypeerd. Sommige parochianen zien wel iets in toevoeging van de folder aan het materiaal dat nu in de parochie wordt verspreid, echter niet als vervanging daarvan. De toevoeging van de folder zou wel een wat bredere oriëntatie, bijvoorbeeld op andere kerkgenootschappen, kunnen bieden en voor sommige parochianen een extra motivatie om geld te geven.

Bisdom Groningen: Parochie H. Mattheus te Joure

Uitvoering

Gesprek met de coördinator van de Actie Kerkbalans en de secretaris van het kerkbestuur op 3 juni 2003.

De parochie heeft vanaf het begin van de Actie Kerkbalans (begin jaren 70) meegedaan en het landelijke materiaal gebruikt. Tot enkele jaren geleden werd het materiaal van de Actie Kerkbalans bij ander materiaal (bijvoorbeeld materiaal voor de werving van vrijwilligers) ingevoegd. Vanaf 1999 wordt het materiaal (een folder met door de parochie zelf samengestelde inhoud, een machtigingsformulier en een antwoordenvolp) apart aan de parochianen bezorgd. Zo wordt de aandacht niet te veel afgeleid van waar het in feite om draait: het geven van geld.

De buitenkant van de folder zoals die nu wordt gebruikt, valt op en zorgt voor herkenning als deze bij de parochianen in de brievenbus valt. De folder is professioneel opgemaakt en ziet er mooi en verzorgd uit (wat betreft kleur en afbeelding). Buiten de blanco folder (die door de parochie zelf van inhoud wordt voorzien) maakt de parochie geen gebruik van andere materialen van de Actie Kerkbalans. De promotiematerialen hebben geen effect, er is al zo veel reclame dat het onmogelijk is daartussen nog op te vallen. Het parochieblad fungeert als communicatiemedium, hierin wordt ook de Actie Kerkbalans aangekondigd.

De opbrengst van de Actie Kerkbalans is de laatste jaren redelijk stabiel, met een lichte groei. Men is tevreden over dit resultaat, hoewel men met de komst van de euro had verwacht dat de opbrengst wat meer zou stijgen (zoals dat bij de collecte-opbrengst wel is gebeurd). Wellicht is dit niet gebeurd door de economische malaise en door het wegvallen van één of enkele 'grote gevers'.

Gerichtheid op de eigen parochie

Zoals hierboven al is aangegeven, bepaalt de parochie zelf volledig de inhoud van de folder en spitst deze toe op de situatie in de parochie. De parochianen hebben het recht te vernemen waar het geld dat ze geven naartoe gaat. In de folder wordt een financieel overzicht (en een toelichting) gegeven van de parochie en worden doelen aangegeven die men de komende jaren wil verwezenlijken. Dit alles geeft een zeer concreet en actueel beeld van de parochie. Het is een financiële actie dus moeten er ook financiële gegevens worden weergegeven, zonder veel poeha. Op zich zijn bijbelcitataten en andere meer algemene motieven om geld te geven (zoals die in de landelijke folder van de Actie Kerkbalans staan) aardig, maar hier draait het niet direct om. Het gaat om het geven van geld, noodzakelijk voor de eigen parochie en daarom moet men ook informatie geven over het financiële plaatje van de parochie. In de folder leiden bijbelcitataten enzovoorts alleen maar de aandacht af. Je moet de parochianen niet te veel leesvoer aanbieden.

den. Wel worden bijbelcitaten en andere algemene geefmotieven af en toe in het parochieblad gebruikt, als achtergrondinformatie voor de Actie Kerkbalans. Ook wordt in het parochieblad zo nu en dan gerapporteerd wat er met het geld van de Actie Kerkbalans is gebeurd.

Benadering van parochianen

Jaarlijks worden alle parochianen van de parochie benaderd. Vrijwilligers (veelal wijkcontactpersonen die tevens het parochieblad bezorgen en andere parochiële taken op zich nemen) bezorgen het materiaal bij de parochianen (per gezinshoofd, op naam) in de brievenbus, soms wordt het persoonlijk overhandigd (dit kost echter veel tijd en de ervaring is dat dit niet tot veel betere resultaten leidt). De retour enveloppen worden persoonlijk opgehaald. Parochianen die niet wensen deel te nemen aan de Actie Kerkbalans zullen zich persoonlijk dienen uit te schrijven bij de parochie, doen ze dit niet dan worden zij het jaar erop opnieuw benaderd. Parochianen die de antwoordkaart niet hebben ingevuld en parochianen die wel geld toezeggen maar dit niet overmaken (dit komt niet veel voor) krijgen een herinneringsbrief.

In de parochie wordt geen onderscheid gemaakt naar verschillende groepen parochianen. Thuis wonende jongeren van 18 jaar en ouder worden apart benaderd maar krijgen wel hetzelfde materiaal als hun ouders. Apart materiaal, specifiek gericht op jongeren, leidt te veel af en jongeren hebben ook recht om de financiële situatie in de parochie te vernemen.

Ondersteuning

De Actie Kerkbalans wordt door de parochie geheel zelfstandig uitgevoerd, zonder ondersteuning vanuit het bisdom of het vicariaat (voorheen dekenaat). Ook de inhoud van het materiaal wordt jaarlijks zonder ondersteuning/begeleiding van buitenaf opgesteld. Binnen de parochie is de coördinator volledig verantwoordelijk voor de Actie Kerkbalans. Hij overlegt wel op informele basis met de penningmeester (en die op zijn beurt met het kerkbestuur) maar zolang de Actie Kerkbalans goed verloopt, is er geen behoefte aan structureel overleg op parochieel niveau.

De parochie ziet wel wat in overleg met andere parochies in de omgeving (liefst met ongeveer dezelfde sociale samenstelling). Er is voor de parochie wel landelijke informatie beschikbaar maar die is te algemeen en ook gericht op protestanten. Overleg met parochies in de omgeving zou een oplossing kunnen bieden voor twee vraagstukken. Allereerst zou de parochie graag een indicatie willen hebben of het huidige resultaat van de Actie Kerkbalans goed is of juist niet. Komt men in vergelijkbare parochies (niet in plattelandsparochies want daar geeft de gemiddelde parochiaan veel meer) tot dezelfde opbrengst? Een antwoord op deze vraag is niet alleen interessant voor de uitvoerder(s) van de Actie Kerkbalans maar kan de parochianen wellicht ook motiveren om meer te gaan geven. Ten tweede zou men een ‘gouden tip’ willen krijgen om mensen die structureel te

weinig geld betalen, meer te laten geven. Het is zeer moeilijk om bepaalde parochianen in te laten zien dat ze in verhouding erg weinig geven. Men heeft wel eens geprobeerd door middel van statistieken in het parochieblad deze parochianen te bewegen meer geld te geven. Het gevaar hierbij is echter dat parochianen die veel meer dan gemiddeld betalen, mogelijk besluiten om wat minder te gaan geven. Uitwisseling van gedachten, aangestuurd door het vicariaat, omtrent deze zaken is gewenst.

Parochianen

In totaal werd er met zeven parochianen gesproken. Deze parochianen zijn redelijk tot sterk betrokken bij de parochie: ze bezoeken kerkelijke vieringen (sommigen af en toe maar het merendeel regelmatig) en zijn als vrijwilliger actief of actief geweest. De gesprekken hebben plaatsgevonden op 3 juni 2003.

Het eigen materiaal

De parochianen zijn tevreden over de manier waarop de parochie de eigen situatie beschrijft in de folder van de Actie Kerkbalans. De folder geeft een helder, professioneel gepresenteerd beeld over de bedrijfsvoering van de parochie. Er wordt een concreet financieel overzicht van de parochie gegeven en deze gerichtheid op de plaatselijke situatie spreekt de parochianen aan. De parochie heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om het voorlichten van de eigen parochianen en (met name actieve) participanten binnen de parochie willen weten wat er met hun geldelijke bijdrage is gebeurd. In de folder wordt duidelijk weergegeven voor welke parochiële doeleinden het komend jaar geld noodzakelijk is en volgens de meeste parochianen werkt dit voldoende prikkelend en uitnodigend. Het is belangrijk dat er wordt ingegaan op de nabije toekomst van de parochie en een verantwoording van waar het gegeven geld naar toe gaat motiveert mensen om te geven ('het is een bevestiging van je bijdrage').

Bij de Actie Kerkbalans gaat het om het verzamelen van geld en de folder moet daarom ook vooral hierop gericht zijn, zonder te veel afleiding van andere zaken. Voorheen werd bij het geldwervingsmateriaal wel allerlei ander materiaal bijgevoegd maar dat maakt het alleen maar een stuk onoverzichtelijker en minder doeltreffend. 'Hou het kort en bondig, want met name oudere parochianen kunnen een te grote hoeveelheid aan informatie niet aan!' Aandacht voor andere onderwerpen dient buiten de Actie Kerkbalans om te geschieden.

In de manier waarop de parochie de parochianen uiteindelijk concreet om geld vraagt, moet de vrijwilligheid van een bijdrage voorop staan. De manier waarop het nu gesteld wordt (waarbij men vraagt de bijdrage van het jaar ervoor met tenminste 5 à 6% te verhogen), is zakelijk maar niet belerend en zo hoort het. Sommige parochianen zouden geen problemen hebben met een meer directe benadering (het vragen om een vast bedrag) maar geven wel aan dat dit bij veel andere parochianen weerstand zal oproepen. Het noemen van een specifiek

bedrag wordt als ‘protestants-christelijk’ getypeerd. Men wordt nu vrijgelaten of en hoeveel men geeft en dat vindt men een goede en ‘katholieke’ benadering. Er wordt wel gevraagd naar een verhoging van de bijdrage als gevolg van stijgende kosten (inflatie enzovoorts) maar hier hebben de parochianen geen problemen mee. De parochie moet wel aangeven waar ze het geld voor nodig heeft en mag ook onderstrepen dat het geld echt nodig is, maar het moet niet op een verplichting gaan lijken, dat werkt averechts. Eenieder moet naar eigen draagkracht kunnen geven, ook al geven sommigen te weinig. Eén parochiaan zou wel een norm of een indicatie willen hebben van wat een ‘mooi’ bedrag is om te geven.

Het materiaal van de Actie Kerkbalans

De parochianen zijn positief over de voorkant van de folder van de Actie Kerkbalans. De afbeelding is prikkelend, heeft een frisse kleurstelling en is de laatste jaren aanzienlijk verbeterd. Ook de afbeelding die voor 2004 zal worden gebruikt kan bij de meeste parochianen op goedkeuring rekenen, hoewel men ook aangeeft dat ‘het moeten geven van geld er (in de afbeelding) wel erg dik bovenop ligt’ en de afbeelding ‘protestants-christelijk’ overkomt. De parochianen geven aan dat het hen met name om de inhoud van de folder gaat, en dan vooral de beschrijving van de financiële situatie in de parochie. De voorkant ziet er ‘niet onaardig’ uit en komt goed over maar waar het werkelijk om draait is het geven van geld, geld voor parochiële doeleinden.

Eenzelfde beeld komt naar voren als het gaat om de slogan van de jaarlijkse Actie Kerkbalans. De meeste parochianen vinden de slogans goed gekozen en weloverwogen, hoewel niet iedereen zich echt in de betekenis van de slogan verdiept. Eén parochiaan kan zich wat minder goed vinden in de slogan ‘Koersvast’ (slogan voor de Actie Kerkbalans 2004), deze parochiaan zou juist willen dat de Rooms-Katholieke Kerk zich wat minder strak aan allerlei kerkelijke regels en wetten zou vasthouden. Maar ook bij de slogans komt naar voren dat dit geen voorname rol speelt in het besluit om geld te geven. Veelal neemt men het ter kennisgeving aan en richt men de aandacht vooral op de inhoud van de folder met daarin de financiële aspecten rondom het parochielevens.

Een aanvulling van het huidige materiaal met een folder die niet zozeer ingaat op de plaatselijke financiële situatie maar meer op de inhoudelijk overwegingen om geld te geven, verwoordt door middel van bijbelcitaties, stuit niet op echte weerstand maar wordt veelal als overbodig (en meer protestants-christelijk) beschouwd. Het weergeven van de gedachte achter het geven van geld is leuk maar is niet bepalend óf men geeft. De situatie in de eigen parochie spreekt het meeste aan en beïnvloedt de kerkelijke bijdrage. Het kan wellicht geen kwaad om ook een bredere context weer te geven (zoals de Rooms-Katholieke Kerk in de Nederlandse samenleving) maar men moet oppassen dat parochianen zich dan niet meer bij het materiaal betrokken voelen (of het te veel materiaal vinden) en daarom geen geld meer geven.

Bisdom 's-Hertogenbosch: Parochie Goirle te Goirle

Uitvoering

Gesprek met pastoor, de penningmeester en vijf vrijwilligers die betrokken zijn bij de uitvoering van de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage (variërend van de ledenadministratie, het samenstellen en gereedmaken van het materiaal en de aansturing van de verspreiding van het materiaal onder de parochianen). Het gesprek heeft plaatsgevonden op 11 juni 2003.

In de parochie wordt de Actie Kerkbalans gecombineerd met de 'Kerkbijdrage'. Door het jaar heen (per maand, kwartaal, half jaar of per jaar) kunnen parochianen een bijdrage geven, de Kerkbijdrage. In januari worden de parochianen daarnaast nog eens benaderd om deel te nemen aan de Actie Kerkbalans en hiervoor een 'extra bijdrage' te doen (bovenop de Kerkbijdrage). In een door de parochie zelf samengestelde folder wordt verzocht een ingesloten acceptgiro in te vullen en op te sturen. Bij dit wervingsmateriaal wordt ook de algemene folder van de Actie Kerkbalans toegevoegd evenals een (adres-)wijzigingsformulier en vaak ook een parochiegids.

De parochie is niet ontevreden over de resultaten van de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage tezamen. Hoewel het aantal parochianen dat geld geeft jaarlijks wat terugloopt, met name jongere parochianen vallen af, is de totale opbrengst redelijk stabiel. Minder parochianen geven meer geld. De parochie hoopt dat met de aansluiting bij SILA ook het aantal parochianen dat financieel bijdraagt aan de parochie weer wat zal toenemen en dus ook de totaalopbrengst dan zal toenemen. Vooralsnog verkeert de parochie in een gezonde financiële situatie waardoor een stijging van de opbrengst van de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage niet de allerhoogste prioriteit heeft.

Gerichtheid op de eigen parochie

De parochie is tevreden over het materiaal zoals dat nu onder de parochianen wordt verspreid. Deze landelijke folder fungeert als blikvanger. De landelijke Actie Kerkbalans geniet landelijke bekendheid en er is veel aandacht in de media (ook in het plaatselijke weekblad). De publiciteit van de Actie Kerkbalans probeert men te vergroten door middel van promotiemateriaal als affiches en spandoeken. De inhoud van de folder is voor de parochie niet van doorslaggevend belang. Het is een mooie, bezinnende algemene folder maar op zich maakt het niet zo veel uit wat er in staat. Daarnaast levert de parochie een brief, een folder en soms een parochiegids die de parochianen praktische informatie geven over de parochie en waarin het eigen gezicht van de parochie naar voren komt. Het thema van de Actie Kerkbalans (bijvoorbeeld 'Ruimte geven') wordt in dit materiaal uitgelegd binnen de context van de parochie. De persoonlijke betrokkenheid bij de parochie wordt benadrukt, ook door globaal aan te geven waar het geld

voor nodig is. Het is belangrijk dat parochianen goed geïnformeerd worden maar ‘de parochianen moeten ook weer niet overladen worden want dat schrikt af’ en ‘het moet niet alleen maar om het geld te doen zijn’.

Er wordt geen overzicht gegeven van de financiële situatie van de parochie (en de opbrengst van de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage in de voorgaande jaren); het tijdstip van uitgave van het materiaal (januari) is wat ongelukkig, rond die tijd zijn de financiële gegevens meestal nog niet volledig beschikbaar. Men is wel van plan dit de komende jaren aan het materiaal toe te voegen; tot nu toe worden ze wel op de jaarlijkse parochieavond gepresenteerd.

Benadering van parochianen

Ieder jaar ontvangen alle geregistreerde parochianen het materiaal van de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage in de brievenbus. De parochie heeft zich aangesloten bij SILA en zo hoopt men een goed beeld te blijven houden van haar parochianen. Nieuwe parochianen zullen worden benaderd en men hoopt dat dit zal leiden tot een verhoogde opbrengst van de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage.

Het materiaal wordt verspreid door een honderdtal vrijwilligers die allemaal één of enkele ‘wijken’ (met ongeveer 60 adressen per wijk) voor hun rekening nemen. De aansturing van deze vrijwilligers verloopt zonder noemenswaardige problemen. Er vallen wel eens vrijwilligers weg, maar de lege plekken worden, soms na een oproep van de pastoor, meestal snel weer opgevuld.

In de parochie wordt geen onderscheid gemaakt in het materiaal dat men de parochianen toezendt. Alle parochianen krijgen, per adres, hetzelfde materiaal toegezonden. De parochie wil het materiaal zo neutraal mogelijk houden en vindt het moeilijk om jong en oud te onderscheiden.

Het geld van de Kerkbijdrage kan op een viertal manieren aan de parochie worden geschonken. Parochianen kunnen hun eigen bank de opdracht geven per termijn automatisch geld over te maken, de parochie kan haar parochianen per termijn een acceptgiro toesturen die dan kan worden ingevuld en opgestuurd, parochianen kunnen ook zelf per termijn een overboekingformulier invullen en opsturen en tenslotte kunnen parochianen contant overdragen (dit gebeurt nog maar zelden). In principe loopt de Kerkbijdrage ieder jaar automatisch door.

Parochianen hoeven niet jaarlijks machtigingsformulieren en/of acceptgiro's in te vullen. Parochianen hebben in het verleden aangegeven of en hoe ze hun Kerkbijdrage wensen te betalen. Mochten parochianen iets willen wijzigen in de manier waarop men geld geeft of het bedrag willen verhogen of verlagen dan kunnen ze dat zelf regelen. Het initiatief wordt bij de parochianen gelegd, zij bepalen wat en op welke manier ze geven. Wel wordt in de folder een richtbedrag aangegeven, de gemiddelde bijdrage van deelnemende parochianen (voor 2003 was dit richtbedrag €65,-). Er wordt echter benadrukt dat men aan de hand van de eigen inkomsten zelf kan bepalen hoe ver men boven of onder dat bedrag wil geven. De parochie wil de parochianen vrijlaten in hun keuze, het is ieders eigen verantwoordelijkheid.

Naast de Kerkbijdrage wordt de parochianen jaarlijks verzocht een eenmalige financiële steun te geven, in het teken van de Actie Kerkbalans. Daartoe wordt een acceptgiro ingesloten. Ook hierbij wordt gesteld dat parochianen zelf bepalen of en hoeveel ze voor deze extra bijdrage over hebben. De acceptgiro wordt ook niet opgehaald, de parochianen moeten zelf het initiatief nemen om het op te sturen. De parochie probeert de bekendheid van de Actie Kerkbalans te gebruiken als stimulans voor haar parochianen om geld te geven. Het vermoeden bestaat dat er onder een deel van de parochianen wat verwarring bestaat over de combinatie van de twee hierboven genoemde geldwervingsacties. Sommige parochianen reageren wat verontwaardigd omdat zij het gevoel hebben ‘dubbel te worden benaderd’.

Ondersteuning

De vrijwilligers die betrokken zijn bij de uitvoering van de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage zijn tevreden over het verloop hiervan. Het materiaal wordt grotendeels zelf samengesteld (buiten de algemene folder van de Actie Kerkbalans) en dat gaat al jaren goed. De uitvoering is in handen van ‘ervaren vrijwilligers’ die zelf goed weten wat er gedaan moet worden. Ondersteuning en voorlichting is voor hen niet noodzakelijk, ze doen het al jaren op een manier die goed werkt. Voor de groep betrokken vrijwilligers staat ook de gezelligheid van het samen-zijn en samen-werken hoog in het vaandel. Het is wellicht leuk om van andere parochies te vernemen hoe zij hun geldwervingsacties organiseren, niet zo zeer door onderling overleg maar bijvoorbeeld op de website van de Actie Kerkbalans (deze website was bij de uitvoerders overigens nog niet bekend). De penningmeester zou wel wat voelen voor overleg met andere parochies, om eens te kijken wat de resultaten zijn in andere parochies en hoe men jongere parochianen wat meer bij de parochie (en de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage) kan betrekken.

Parochianen

In totaal werd er met drie parochianen gesproken. Alledrie de parochianen zijn sterk betrokken bij het parochieleven in Goirle: ze gaan regelmatig naar een kerkelijke viering, twee van de drie zitten in de pastoraatgroep en de andere parochiaan heeft in het kerkbestuur gezeten. De gesprekken hebben plaatsgevonden op 11 juni 2003.

Centraal in de gesprekken met de parochianen staat het onderscheid tussen de Actie Kerkbalans en de Kerkbijdrage. Eén parochiaan is tevreden over het huidige aanbod. De folder van de Actie Kerkbalans geeft een meditatief beeld en geldt als toevoeging die ervoor moet zorgen dat parochianen ‘een extraatje’ aan de parochie geven. De folder die door de parochie zelf wordt geconstrueerd is gericht op de plaatselijke situatie en geeft hierover praktische en zakelijke informatie. Het is

een goede zaak om in het materiaal zo'n onderscheid te maken en het tegelijkertijd naar buiten te brengen. De andere (twee) parochianen vinden de combinatie Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage verwarrend. Zij voelen zich betrokken bij hun parochie en willen daaraan een financiële bijdrage leveren in de vorm van de Kerkbijdrage. Ze hebben lang gedacht dat de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage hetzelfde waren; nu is hen wel duidelijk dat dit twee verschillende acties zijn maar weten ze nog niet waar het geld van de Actie Kerkbalans voor wordt gebruikt. Is de opbrengst bestemd voor het bisdom of voor de parochie? Als de Actie Kerkbalans en Kerkbijdrage twee verschillende doelen dienen dan is het verstandig ze op twee verschillende momenten aan te reiken, als ze allebei voor dezelfde (parochiële) doeleinden worden gebruikt dan zou men ze volledig moeten samenvoegen.

Het eigen materiaal

De parochianen zijn tevreden over de manier waarop hen geld wordt gevraagd. In de folder wordt een richtbedrag genoemd maar er wordt ook aangegeven dat men minder kan geven. Dit komt sympathiek over en men heeft zo toch een idee in welke orde van grootte men verwacht wordt te geven. Vrijblijvendheid van geven is belangrijk en wordt op deze manier gewaarborgd; dit is volgens de parochianen bij het vragen van een bepaald percentage van je inkomsten veel minder het geval.

De meningen over de weergave van de financiële situatie zijn verdeeld. In de folder Kerkbijdrage worden globaal de bestemmingen van het gegeven geld aangegeven maar een financieel jaaroverzicht ontbreekt. Twee van de parochianen zouden graag een begroting van de parochie vermeld zien worden, de stand van zaken in de parochie met een doorkijkje naar de komende jaren. Zeker in het teken van de Actie *Kerkbalans*, mag verwacht worden dat men aangeeft wat men met het ingezamelde geld heeft gedaan en gaat doen. Dit zou ook de verwarring omtrent de Actie Kerkbalans (zoals hierboven al vermeld) doen afnemen. Eén parochiaan heeft geen behoefte aan extra financiële informatie in het materiaal. Als parochianen meer willen weten over de financiële situatie van hun parochie kunnen ze dat vernemen op de jaarlijkse parochieavond of dit aanvragen. Zij heeft de financiële gegevens in ieder geval nooit in het materiaal gemist. Daarnaast is de parochie nog steeds meer een dorpsparochie dan een stadsparochie: 'de parochianen weten wel dat het veel geld kost'.

Het materiaal van de Actie Kerkbalans

Eén parochiaan is zeer te spreken over het materiaal van de Actie Kerkbalans. De folder is fraai vormgegeven en men maakt gebruik van een mooi rustig lettertype. Het materiaal valt goed op door de felle kleuren, dit is belangrijk want er komt zoveel reclamemateriaal in de brievenbus. De parochiaan is ook te spreken over het thema van afgelopen jaar, 'Ruimte Geven', en ook dat van de komende Actie Kerkbalans, 'Koersvast'. Het thema zet haar (mede door haar deelname aan de

pastoraatgroep) aan het denken in hoeverre het profiel van haar eigen parochie ruimtegevend is en de parochie erin slaagt 'laagdrempelig' te zijn. Het is goed om eerst een algemene folder, zoals die van de Actie Kerkbalans, aan te leveren. Het geeft overwegingen en kerkbeelden weer waar parochianen bij kunnen stil staan zonder dat hen meteen om geld wordt gevraagd. Ook geeft de folder weer dat er ook andere kerkgenootschappen bij de actie zijn betrokken en dat vindt deze parochiaan ook goed. De folder geeft ruimte aan de diversiteit van gelovige mensen in Nederland en dat is ook goed. Door de andere parochianen wordt de inhoud van de folder van de Actie Kerkbalans ingewikkeld en moeilijk bevonden. De teksten staan te ver af van de parochianen, in ieder geval van de 'doorsnee-parochiaan'. Het is voor deze parochianen ook niet duidelijk dat met de folder wordt geprobeerd parochianen te stimuleren om geld te geven (de afbeelding die bij de komende Actie Kerkbalans zal worden gebruikt is wat hen betreft duidelijker) en helemaal niet waarvoor dat geld bedoeld is.

Bisdom Rotterdam: Parochie H. Nicolaas te Zoetermeer

Uitvoering

Gesprek met de penningmeester, de coördinator van de Actie Kerkbalans en een pastoraal werkster op 19 juni 2003.

De parochie omvat vijf vicariaten (deelparochies) die tot en met 2003 ieder een eigen brief gebruikten waarin ze hun parochianen verzochten deel te nemen aan de Actie Kerkbalans. Vanaf 2003 krijgen alle parochianen hetzelfde materiaal, bestaande uit een brief, een machtigingskaart, een wijzigingskaart en enkele acceptgiro's. Het materiaal bevat niet de folder van de Actie Kerkbalans, deze wordt na afloop van kerkelijke vieringen uitgedeeld aan kerkgangers. De parochie zou de folder wel aan het materiaal willen toevoegen maar deze past niet meer in de enveloppe. Ook heeft men geprobeerd de inhoud van de brief in een blanco folder van de Actie Kerkbalans te drukken maar dit is niet gelukt (de inkt blijft niet op het (te gladde) papier zitten). In de brief (en ook op de enveloppe) wordt wel het logo van de Actie Kerkbalans weergegeven. In de brief worden tevens de verschillende wijze van betalen geëxpliciteerd en wordt een financieel overzicht van de parochie gegeven.

De opbrengst van de Actie Kerkbalans schommelt de laatste jaren nogal maar men vermoedt dat er toch sprake is van een (licht) neergaande trend. Er zijn maar weinig parochianen onder de 40 jaar die geld geven en de (oudere) parochianen die komen te overlijden zijn vaak degenen die veel geld gaven. De parochie heeft zich recent uitgebreid met een aantal nieuwbouwwijken maar hier komen weinig nieuwe parochianen uit voort (het ontbreekt er ook aan een goede parochieopbouw, mede door gebrek aan inzet van pastorale krachten). Deze uitbreiding heeft dus geen positief effect op de opbrengst van de Actie Kerkbalans. De parochie is benieuwd wat de opbrengst van het jaar 2003 is; in dit jaar krijgen voor het eerst alle parochianen hetzelfde materiaal (zoals hierboven aangeven) en worden parochianen ook op een andere manier benaderd (hier wordt later nog op ingegaan). Het is de vraag in hoeverre dit een invloed heeft op de opbrengst van de Actie Kerkbalans.

Gerichtheid op de eigen parochie

In de brief van de parochie wordt aangegeven welke initiatieven er in de parochie zijn en worden ontwikkeld. Men probeert de aandacht in de brief zo veel mogelijk op de lokale situatie te richten. Daarom is dit jaar voor het eerst een financieel overzicht van de parochie aan de brief toegevoegd: 'enige openheid van zaken is goed'. De parochie wil haar parochianen zakelijk benaderen en concrete parochiedoelen aangeven. Op deze manier probeert men de parochianen op hun verantwoordelijkheid aan te spreken. Parochianen willen met name hun eigen parochie in stand houden en hebben dus eerder geld over voor praktische dan

voor spirituele zaken (hoewel de parochie ook op dit gebied nieuwe activiteiten ontwikkelt). Men vermoedt wel dat er veel parochianen zijn die weinig van het materiaal meekrijgen. Voor velen is het een soort automatisme, men vult het bedrag in en 'klaar is Kees'.

De landelijke folder van de Actie Kerkbalans is te algemeen. De herkenning van de eigen lokale gemeenschap is er moeilijk in terug te vinden. Dit materiaal wordt overigens wel heel mooi, kleurrijk, herkenbaar bevonden en ook het jaarlijkse thema ondervindt goedkeuring. Het thema wordt in het parochieblad nader onder de aandacht gebracht. De herkenbaarheid van het materiaal (mede door het gebruik van felle kleuren) is zeer belangrijk want mensen worden tegenwoordig overspoeld met reclamemateriaal. Er is veel concurrentie en het is voor veel (met name jongere) parochianen niet meer vanzelfsprekend om aan de parochie geld te geven. Er zijn zo veel goede doelen en de kerk heeft 'nu eenmaal geen streepje meer voor'. Ondanks de grote herkenbaarheid wordt de folder van de Actie Kerkbalans momenteel niet aan iedere parochiaan gegeven. Dit heeft praktische redenen, de enveloppen zijn te klein en het lukt de parochie niet de eigen brief op een blanco folder te drukken. De folder van de Actie Kerkbalans wordt nu wel aan kerkgangers gegeven, maar dit zijn natuurlijk niet alle parochianen.

Benadering van parochianen

Ieder jaar krijgen alle huishoudens die het parochieblad ontvangen, het materiaal van de Actie Kerkbalans toegestuurd. Dit zijn ongeveer 5.000 huishoudens met parochianen die (naar inschatting van de parochie) tenminste enigszins betrokken zijn bij de parochie. Eens in de vijf à zes jaar worden alle huishoudens van het parochiebestand benaderd (ongeveer 16.000 in totaal) maar normaal gesproken resulteert dit niet in een forse verhoging van de opbrengst.

Vanaf het jaar 2003 wordt al het materiaal in de brievenbus gedaan. De parochianen bepalen daarna zelf of ze geld geven en op welke manier. Parochianen kunnen betalen via automatische incasso, deze loopt in principe ieder jaar door tenzij men de wijzigingskaart invult. Ook kan men betalen via automatische overschrijving, parochianen moeten hiertoe zelf het initiatief nemen en de overschrijving met de bank vastleggen. Tenslotte kan men geld geven via het invullen van één of meerdere ingesloten acceptgiro's en kan men aangeven in welke periodieke termijnen men nieuwe acceptgiro's van de parochie wil ontvangen (de acceptgiro kan ook gebruikt worden als 'extraatje' naast de automatische incasso of automatische overschrijving). De verschillende betaalmogelijkheden zorgen ervoor dat het lang onduidelijk blijft wat de opbrengst van de Actie Kerkbalans is (dit komt overigens ook doordat de resultaten van de vijf verschillende vicariaten moeten worden samengevoegd). Gelukkig stappen steeds meer parochianen over op automatische machtiging, dan weet men wat er nog aan geld binnenkomt en het scheelt een hoop werk (bijvoorbeeld in vergelijking met acceptgiro's die ieder termijn aan de parochianen moeten worden toegestuurd).

Tot het afgelopen jaar werd het materiaal persoonlijk door vrijwilligers aan de parochianen overhandigd en ook weer opgehaald. Dit komt de opbrengst van de Actie Kerkbalans ten goede maar helaas is dit niet meer uitvoerbaar. Er zijn steeds minder vrijwilligers bereid de parochianen persoonlijk te benaderen omdat dit té gevaarlijk wordt en zij regelmatig het mikpunt van boze reacties zijn. Daarom heeft men gekozen voor een ‘wat onpersoonlijkere aanpak’. De parochie wacht in spanning af in hoeverre deze verandering in de benaderingswijze consequenties heeft voor de opbrengst.

De parochie benadert in de maand juni nog eens alle parochianen die tot dan nog niet betaald hebben (nadat in het parochieblad ook al een bedank- en herinneringsstukje is opgenomen). Deze groep van niet-betalers (terwijl ze wél het parochieblad krijgen) blijkt moeilijk te benaderen. Deze parochianen zijn ‘van de kerk afgeraakt’ en zullen alleen betalen als ze er iets voor terugkrijgen of misschien als de nood erg hoog wordt en het voortbestaan van de parochie wordt bedreigd. Ook is er een grote groep parochianen die in verhouding erg weinig geeft. Men probeert het verzoek om geld wel in iets hardere termen te definiëren (bijvoorbeeld door het noemen van een gemiddeld gegeven bedrag) maar het noemen van een richtbedrag gaat de parochie te ver. Het zou op zich wel goed zijn om aan te geven hoeveel geld er voor bepaalde parochiedoelen nodig is maar als dit resulteert in een minimaal te geven bedrag leidt dit direct tot allerlei boze reacties (‘en dit komt allemaal op het bordje van de vrijwilliger terecht’).

Ondersteuning

De parochie hanteert een eigen draaiboek en houdt zo veel mogelijk in eigen hand (kopiëren enzovoorts). Hierdoor zijn de kosten van de verspreiding van het materiaal over zulke grote aantallen nog te overzien. Wel is het zo dat momenteel alles nogal routinematig verloopt. Ieder jaar wordt, weliswaar met een ander thema, min of meer dezelfde procedure doorgelopen. Dit is op zich goed maar het ontbreekt de parochie wel aan een ‘grote vonk’. Andere ideeën zijn welkom en kunnen er wellicht wel voor zorgen dat men de parochianen effectiever kan benaderen. Nu levert de benadering van alle parochianen in het parochiebestand (16.000) bijvoorbeeld nauwelijks iets extra’s op. Ook de aansluiting bij SILA heeft, buiten een prima ledenadministratie, verder voor de Actie Kerkbalans nauwelijks iets opgeleverd. Misschien dat een andere aanpak, naar het voorbeeld van andere parochies, wel succes heeft. Of misschien kan het materiaal van de Actie Kerkbalans meer als blikvanger gaan werken, met opvallend reclamemateriaal (bijvoorbeeld buttons) of een prijsvraag, in ieder geval iets dat opvalt en de aandacht van de parochianen trekt (en dan met name van de ‘rand-parochianen’).

Parochianen

In totaal is er met zes parochianen gesproken; vijf parochianen gaan regelmatig naar een kerkelijke viering, één parochiaan gaat af en toe. Alle parochianen doen iets voor de parochie (vrijwilligerswerk) of hebben dit in het recente verleden gedaan. De respondenten zijn allen betrokken bij de parochie. De gesprekken hebben plaatsgevonden op 19 juni 2003.

Het eigen materiaal

De parochianen zijn in het algemeen tevreden over het materiaal dat ze krijgen toegestuurd in het kader van de Actie Kerkbalans. Het leest vlot en het is ‘to the point’. In het materiaal wordt aangegeven waar het geld van de Actie Kerkbalans naar toe gaat en dat vindt men een goede zaak. Het materiaal benadert de parochianen op een goede manier: zakelijk en economisch. Wel geven enkele parochianen aan dat de Actie Kerkbalans voor hen een soort automatisme is geworden; ze lezen het materiaal niet zo goed omdat ze weten waar het voor is en er vertrouwen in hebben dat de opbrengst goed zal worden besteed. De verantwoording voor het vragen van geld (onder andere in de vorm van een financieel overzicht) wordt door deze ‘betrokken’ parochianen niet echt gelezen. Parochianen die weten waar het geld naar toe gaat, hoeven het materiaal niet goed door te lezen. Eén parochiaan stelt daarom dat het huidige materiaal ‘niet werkt’, ‘het heeft geen overredingskracht’ en ‘er komen al zo veel bedelbrieven binnen’. Het materiaal moet meer gericht worden op de ‘niet-betalers’, de betrokken parochianen betalen toch wel. Wellicht kan de parochie ook degenen bereiken die niet zo sterk bij de parochie betrokken zijn (en dus vaak niet betalen) als men gebruik maakt van een ander medium of wat ander materiaal gebruikt (bijvoorbeeld een gekleurde enveloppe). Eén parochiaan vraagt zich af of al het geld wel naar de eigen parochie gaat en of al de gestelde parochiedoelen wel te verwezenlijken zijn (wellicht is het verstandig niet te veel hooi op de vork te nemen, er zijn ook niet zo veel vrijwilligers om dat allemaal uit te voeren). De meeste parochianen vinden dat mensen zelf moeten kunnen bepalen hoeveel geld men wil geven. Een richtbedrag (een vast bedrag of een percentage van het inkomen) zal veel parochianen afschrikken en neigt naar bedelarij. Wellicht kan men wel aangeven hoeveel geld men nodig heeft of subtiel om een verhoging vragen, het moet echter niet te dwingend worden gesteld. De parochianen zijn tevreden over de huidige manier waarop het geld wordt gevraagd.

Het materiaal van de Actie Kerkbalans

De parochianen vinden de vormgeving van de folder van de Actie Kerkbalans mooi en kleurrijk. Dit prikkelt de nieuwsgierigheid. Ook over het thema is men te spreken, dit is meestal pakkend en goed gevonden, al krijgt niet iedereen de betekenis ervan mee. Helaas is het materiaal wel erg algemeen, het verband met de eigen parochie is niet aanwezig. Daarom wordt de eigen brief van de parochie belangrijker gevonden. De algemene folder van de Actie Kerkbalans zou aan het

huidige materiaal kunnen worden toegevoegd voor een meer ‘geestelijke aansporing’ om geld te geven. Ook kan de landelijke bekendheid van de Actie Kerkbalans goed gebruikt worden. Eén parochiaan denkt dat de opbrengst in een landelijke pot gaat van waaruit het geld weer wordt verdeeld over de verschillende kerkgenootschappen. De gemeenschappelijke aanpak zorgt ervoor dat men elkaar, in financieel opzicht, kan indekken en dit is ook goed want men is samen christen. Een andere parochiaan ziet de Actie Kerkbalans als ‘extraatje’, naast de ‘gewone Kerkbijdrage’ (bestemd voor de eigen parochie en voor hem wel het belangrijkste). Dit geld is niet echt bedoeld voor de eigen parochie maar voor hogere niveaus (zoals het bisdom).

Bisdom Breda: Parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart te Dongen

Uitvoering

Gesprek met de pastor (onder andere verantwoordelijk voor de kerkopbouw), de penningmeester, de coördinator van de Actie Kerkbalans, één vrijwilliger die het ingevulde materiaal invoert en beheert en twee vrijwilligers die zich bezig houden met de verspreiding van het materiaal. Het gesprek heeft plaatsgevonden op 4 juli 2003.

De parochie doet al vanaf het begin mee met de Actie Kerkbalans. In de parochie is de Actie Kerkbalans gedelegeerd aan de commissie leden- en bijdrage-administratie. Deze commissie werkt samen met het wijkcontactwerk. Het wijkcontactwerk is verantwoordelijk voor de verspreiding van het materiaal van de Actie Kerkbalans onder de parochianen. De commissie leden- en bijdrage-administratie en het wijkcontactwerk bepalen gezamenlijk hoe de Actie Kerkbalans er uit ziet. De commissie doet het voorbereidende werk en stelt, samen met de pastor (die de inhoud van het materiaal verzorgt) en in overleg met het bestuur, het materiaal samen. Het wijkcontactwerk geeft feedback aan de commissie, het brengt aandachtspunten (bijvoorbeeld klachten van parochianen) naar voren met betrekking tot de aard en de verspreiding van het materiaal van de Actie Kerkbalans. Tezamen met de resultaten van de Actie Kerkbalans komt de commissie tot aandachts- en speerpunten die worden meegenomen naar de Actie Kerkbalans van het jaar erop.

In het materiaal van de Actie Kerkbalans zit een folder van de parochie, een inschrijvingsformulier, een retourenveloppe en soms een acceptgiro (wanneer men niet automatisch betaalt). Het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans wordt niet gebruikt, wel zijn het logo, het thema en de afbeelding terug te vinden in het eigen materiaal. De reden waarom men het landelijke materiaal van de Actie Kerkbalans niet gebruikt is dat men de inhoud onduidelijk en onaantrekkelijk vindt (zie hieronder).

De Actie Kerkbalans kent jaarlijks een lichte groei van ongeveer 1%. Door aansluiting bij SILA is het ledenbestand de afgelopen jaren gegroeid met als gevolg meer aanschrijvingen voor de Actie Kerkbalans. Met name jonge gezinnen komen door de aansluiting bij SILA 'tevoorschijn'. De lichte stijging van de afgelopen jaren wordt volgens de parochie veroorzaakt door een grotere groep 'kleinere' betalers (waaronder de jonge gezinnen). In principe zijn momenteel de oudere parochianen de grote geldschieters. De vraag is of in de nabije toekomst het geld van deze parochianen (wanneer zij komen te overlijden) wordt gecompenseerd door een nieuwe generatie 'grote gevers'. De parochie vraagt zich af in hoeverre mensen naarmate ze ouder worden (en meer geld te besteden hebben aan 'goede doelen') ook meer aan de parochie gaan geven. Als dit niet zo is, dan is er reden

voor bezorgdheid voor de opbrengst van de Actie Kerkbalans in de nabije toekomst.

Gerichtheid op de eigen parochie

De parochie stelt de folder van de Actie Kerkbalans geheel zelf samen. In de folder worden wel het logo en de afbeelding van de Actie Kerkbalans weergegeven maar de rest van de folder, de inhoud en de vormgeving, wordt in de parochie geconstrueerd. De inhoud van de folder is gebaseerd op het thema van de Actie Kerkbalans. In de folder probeert men weer te geven waar het geld voor nodig is, met het thema als handvat. De folder bevat ook een begroting voor het komende jaar. De parochie probeert, door de aandacht op de eigen situatie te richten, haar parochianen te motiveren geld te geven. De landelijke folder van de Actie Kerkbalans is te algemeen en de tekst die erin staat is niet aantrekkelijk. Het landelijke materiaal is te veel gericht op de ideologische kant van de werwingscampagne, dit haalt mensen niet over om geld te geven. De parochie probeert wel de landelijke bekendheid van de Actie Kerkbalans (men verneemt het via allerlei media) te gebruiken, daarom maakt ze gebruik van de afbeelding en het logo. Ook hangen de vrijwilligers van het wijkcontactwerk de affiches van de Actie Kerkbalans voor de ramen, maar eigenlijk is men niet tevreden over deze affiches. Het affiche is wel kleurrijk en mooi vormgegeven maar niet goed herkenbaar, het is heel moeilijk te lezen waar het over gaat. Een affiche met alleen Actie Kerkbalans en het thema zou veel beter als blikvanger werken (en is van een afstand te lezen). Wat dat betreft werken de spandoeken veel beter, hier staat op waar het over gaat zonder te veel afleiding.

Benadering van parochianen

Ieder jaar wordt in principe iedereen die bij de parochie staat ingeschreven, benaderd voor de Actie Kerkbalans (wanneer parochianen zich willen uitschrijven dan zullen zij daartoe zelf een apart formulier moeten ondertekenen). De vrijwilligers van het wijkcontactwerk (ongeveer 250 in totaal) verspreiden het materiaal over zo'n 6.400 adressen. Per adres wordt één enveloppe met het materiaal in de brievenbus gestopt. De vrijwilligers halen later de ingevulde formulieren huis-aan-huis op. Deze ophaalmethode komt de opbrengst ten goede maar de laatste jaren worden er wel steeds meer 'wanklanken' van de vrijwilligers vernomen. Op sommige adressen wordt daarom niet meer aangebeld, 'de vrijwilligers moeten er geen trauma van krijgen'. Sinds een aantal jaren wordt er ook een antwoordenvolpette bij het materiaal gevoegd zodat ook deze adressen (en de adressen die bij het ophalen van de enveloppe niet thuis zijn) hun bijdrage kunnen geven.

Normaal gesproken krijgen alle parochianen hetzelfde materiaal toegestuurd. Af en toe wordt er specifiek materiaal verspreid onder bijvoorbeeld jonge gezinnen of volwassenen die net het ouderlijke huis hebben verlaten. Deze specifieke acties hebben een positief effect op de opbrengst van de Actie Kerkbalans en op de

ledenadministratie (opschoning), daarom wil de parochie, indien er voldoende (personele) ruimte voor is, dit de komende jaren vaker gaan doen.

Parochianen kunnen op het inschrijvingsformulier aangeven hoe vaak ze per jaar willen betalen en hoe ze willen betalen: via automatische incasso, via een automatische betaling aan de bank, via telebankieren, internet of girotel of met behulp van de ingesloten acceptgiro (waarbij men bij betaling in meerdere termijnen later nieuwe acceptgiro's krijgt toegestuurd). Men probeert het inschrijvingsformulier ieder jaar te verbeteren maar de verscheidenheid aan betaalwijzen blijft onder de parochianen voor verwarring zorgen. De parochie heeft het liefst dat parochianen via automatische incasso betalen. Met deze betaalmethode kan men proberen het jaarlijkse bedrag automatisch te laten verhogen, een inflatiecorrectie. De parochie wil (met ingang van het jaar 2004) voor ieder aanschrijvingsadres het bedrag weergeven dat men het voorgaande jaar heeft betaald en daarnaast het bedrag dat men in de komende jaar, na inflatiecorrectie, zou moeten betalen. De automatische incasso wordt, na goedkeuring, automatisch aangepast. Verhoging van de bijdragen kunnen zo dus op initiatief van de parochie worden doorgevoerd. Andere betaalwijzen bieden veel minder mogelijkheden om parochianen aan te zetten hun jaarlijkse bedrag te verhogen, het initiatief ligt bij de parochianen zelf en zij nemen meestal niet de moeite om iets te veranderen. In principe begrijpen alle parochianen wel dat ze ieder jaar meer moeten gaan betalen ('gelijk blijven is achteruitgang') maar dat wil niet zeggen dat ze ook echt hun bedrag erop aanpassen. De parochie wil via een verhoging door inflatiecorrectie per parochiaan een soort richtbedrag (gebaseerd op het jaar ervoor) aangeven; een vast bedrag dat voor alle parochianen geldt, gaat de parochie te ver (wel noemt men in het parochieblad 1% van het inkomen als richtlijn voor het te geven bedrag).

Parochianen die geld hebben toegezegd maar dit niet betalen ('niet-betalers') krijgen een herinneringsbrief van de parochie. Voor de parochianen die in januari niet meedoen aan de Actie Kerkbalans ('niet-deelnemers') wordt in het najaar een vervolg-actie gehouden. Zij worden dus opnieuw benaderd en hier komt altijd nog wel wat geld uit voort.

Ondersteuning

De parochie krijgt momenteel geen ondersteuning of begeleiding in de uitvoering van de Actie Kerkbalans. Dat is ook niet nodig, de Actie Kerkbalans loopt al jaren goed, de voorbereidingen lopen via een vaste procedure met af en toe wat noodzakelijke aanpassingen. Extra denkwerk over de uitvoering van de Actie Kerkbalans wordt al binnen de parochie, in de commissie leden- en bijdrage-administratie, gedaan en hieruit komen speerpunten voort voor de komende jaren.

Op zich zijn goede ideeën altijd welkom; wellicht hebben andere parochies andere manieren van fondswerving waar je als parochie iets van kunt opsteken. Vooral ten aanzien van de 'niet-betalers' zijn goede ideeën welkom, de parochie

investeert veel in het benaderen van deze groep maar het kan zijn dat een geheel andere methode beter werkt. Het is heel erg moeilijk goed weer te geven wat de parochie voor haar parochianen kan betekenen, de parochie weet niet wat de parochianen (en dan met name de parochianen die nauwelijks bij de parochie betrokken zijn) van haar verwachten. Als parochianen de kerk nodig hebben, zullen ze er ook geld voor geven. Daarom is het zo belangrijk om duidelijk weer te geven wat voor goede dingen de parochie allemaal doet maar dit is heel moeilijk te operationaliseren. Een goede gerichte 'pr' is zeer belangrijk. De parochie blijft de interne motivatie houden om alle parochianen te bereiken. Ideeën zouden kunnen worden aangereikt via een nieuwsbrief (wellicht via de website van de Actie Kerkbalans, hoewel deze nog niet bekend was). In de nieuwsbrief kunnen parochies worden uitgelicht met een speciale manier van benadering van haar parochianen voor de Actie Kerkbalans. De ideeën moeten niet van hogere organen (zoals bijvoorbeeld de bisdommen) komen maar van de parochies, daar zit de 'know-how'.

Parochianen

In totaal is er met twee parochianen gesproken. Beide parochianen zijn sterk betrokken bij de parochie: ze zijn actief als vrijwilliger en gaan regelmatig naar een kerkelijke viering. De gesprekken hebben plaatsgevonden op 4 juli 2003.

Het eigen materiaal

Voor beide parochianen is de Actie Kerkbalans een automatisme. Eén parochiaan leest de folder van de parochie en vindt deze 'niet onaardig' en het is duidelijk waar het om gaat: het geven van geld. Het financiële overzicht in de folder leest ze meestal niet door. Ze weet waar het geld voor nodig is en dat het hard nodig is. 'Als je kunt geven, waarom zou je dan niet geven.' Ze vertrouwt erop dat het geld goed wordt gebruikt ('de pastor en de gebouwen kosten veel geld'). Met het geven van geld wil ze ervoor zorgen dat de parochie draaiende blijft; de parochianen moeten er zelf voor zorgen dat de parochie blijft voortbestaan. De andere parochiaan leest de folder nauwelijks door, ze weet waar het geld ongeveer voor wordt gebruikt en dat is voldoende ('we betalen gewoon'). Ze heeft er vertrouwen in dat het gegeven geld goed wordt besteed. Het thema van de Actie Kerkbalans komt wel regelmatig terug in de kerkelijke vieringen. Beide parochianen staan niet afwijzend tegenover een richtbedrag, het mag wat harder gesteld worden dan momenteel wordt gedaan. Veel parochianen betalen te weinig en deze groep moet wat meer worden gedwongen om meer te gaan betalen. Uiteindelijk zouden de twee parochianen het richtbedrag wel relateren aan het eigen inkomen en de eigen situatie, als het richtbedrag te hoog is, zou men minder geven.

Het materiaal van de Actie Kerkbalans

De parochianen vinden de landelijke folder van de Actie Kerkbalans mooi en kleurrijk (ditzelfde geldt voor de folder voor 2004, hoewel het geven van geld er een beetje dik bovenop ligt). De folder spreekt meer aan dan de zwart-wit folder van de parochie. Eén parochiaan vindt ook de inhoud goed en duidelijk en zou willen dat de landelijke folder aan het materiaal van de parochie zou worden toegevoegd. Wel geeft ze aan dat de folder van de parochie het belangrijkste blijft. In principe geeft ze ook geld voor de lokale gemeenschap, maar het kan geen kwaad ook iets over algemene geloofszaken toe te voegen. De andere parochiaan vindt dat de landelijke folder het thema duidelijk wordt weergegeven maar voelt zich door de folder niet aangesproken om geld te geven. De inhoud doet protestants en belerend aan, dat is men als katholiek niet gewend. Deze parochiaan geeft overigens niet uitsluitend voor de eigen parochie en gelooft dat het geld van de parochies in een gemeenschappelijke pot komt. Het maakt haar niet zo veel uit in welke parochie haar geld besteed wordt. De opbrengst van de Actie Kerkbalans moet 'boven de parochie worden uitgetild' en centraal worden verdeeld (bijvoorbeeld vanuit het bisdom) over de parochies. Zo voorkom je scheve verhoudingen tussen rijke en arme parochies. Deze parochiaan geeft aan de kerk, niet aan de eigen parochie.

Aartsbisdom Utrecht: Parochie H. Andreas & Maria Koningin te Zevenaar

Uitvoering

Gesprek met de voorzitter van IKZ (Inkomsten Katholieke Kerk Zevenaar), de penningmeester en de coördinator van de ledenadministratie en het parochiesecretariaat op 21 juli 2003.

Binnen de parochie is de IKZ (Inkomsten Katholieke Kerk Zevenaar) verantwoordelijk voor de uitvoering van de Actie Kerkbalans. De leden van de IKZ komen wekelijks bijeen en men overlegt dan niet alleen over de uitvoering van de Actie Kerkbalans maar ook over herinneringsacties en over zaken die te maken hebben met de ledenadministratie van de parochie.

In het materiaal van de Actie Kerkbalans neemt de landelijke folder een prominente plaats in. Tezamen met een inleidende brief van de IKZ, een begroting (met toelichting) van de penningmeester en een antwoordformulier wordt de landelijke folder in januari aan de parochianen aangereikt.

De parochie in Zevenaar doet al geruime tijd mee aan de Actie Kerkbalans, vanaf 1991 is de samenstelling van de IKZ gewijzigd en heeft men een actiever benaderingsbeleid. De opbrengst van de Actie Kerkbalans is de laatste tien jaar redelijk stabiel met een lichte stijging in de afgelopen paar jaar. De opbrengst zou eigenlijk iets meer moeten stijgen wil men de inflatie ‘bijhouden’, maar in het algemeen is men niet ontevreden over de opbrengst. Als men op de oude voet was verder gegaan, was de opbrengst een stuk minder geweest. Het actievere benaderingsbeleid, samen met een goed geautomatiseerde ledenadministratie en voldoende en bekwame lopers hebben voor een redelijk succes van de Actie Kerkbalans gezorgd. De aansluiting bij SILA heeft wel voor wat extra aanschrijvingen voor de Actie Kerkbalans gezorgd maar heeft de opbrengst niet of nauwelijks verhoogd. De ‘nieuwe’ parochianen hebben veelal niet gereageerd op het toegezonden materiaal van de Actie Kerkbalans. Het betreft veelal jongere mensen die bij de aansluiting bij SILA tevoorschijn komen.

De parochie kan niet goed inschatten wat de opbrengst van de Actie Kerkbalans in de nabije toekomst zal zijn. De opbrengst van de Actie Kerkbalans wordt vooral bepaald door oudere parochianen. Aan de ene kant vreest de parochie dat zij, door sterfte onder dit deel van de parochie, te kampen krijgt met een daling van de opbrengst. Ook vindt er in de parochie een ‘verdikking’ van het ledenbestand plaats, het aantal parochianen neemt af door het wegtrekken van jonge mensen uit Zevenaar en het ontbreken van nieuwbouw. Aan de andere kant was men hier jaren gelden ook al bang voor en deze angst blijkt tot nu toe ongegrond; er komen af en toe ook wat jongere mensen bij de parochie (bijvoorbeeld na de doop van hun kind) en zij gaan in de loop van hun leven meestal meer geven aan de parochie. ‘Rampen zullen er niet gebeuren’, het wegvallen van

oudere parochianen zal grotendeels worden opgevangen door jongere parochianen die ieder jaar wat meer gaan geven.

Gerichtheid op de eigen parochie

De begroting, met uitgebreide toelichting, geeft de specifieke situatie van de eigen parochie weer. ‘Het is de realiteit van de parochie’ waardoor mensen als het goed is weten waarvoor ze geld geven. Parochianen kunnen in ieder geval niet zeggen dat hen geen informatie wordt aangereikt waarin staat waar het geld precies voor nodig is. De begroting wordt samen met de landelijke folder aange-reikt en dit vormt een goede combinatie. De landelijke folder is bruikbaar, dat wil zeggen goed qua vormgeving en inhoud. De inhoud wordt ook gebruikt in teksten in het parochieblad die als aankondiging van de Actie Kerkbalans fungeren. De landelijke folder geldt als een soort aanvulling, ‘je moet er iets bijdoen, iets om te lezen’. De parochie denkt niet dat de folder het betalingspatroon van haar parochianen beïnvloedt. De folder haalt parochianen niet over om te geven, dat staat voor 99% toch al vast. Er komen ook bijna geen reacties van de parochianen op het materiaal. Dit komt ook omdat de Actie Kerkbalans al jaren hetzelfde is, dit verschaft duidelijkheid en ‘de mensen weten dat het goed zit’.

Benadering van parochianen

De meeste parochianen krijgen het materiaal van de Actie Kerkbalans persoonlijk aangereikt. Er wordt dan ook gezegd wanneer de antwoordenvolpoe weer wordt opgehaald, zo is het duidelijk waar de mensen aan toe zijn. Dit is een vrij intensieve verspreidingsmethode maar dit heeft wel het beste resultaat. In totaal zijn er zo’n 175 lopers die het materiaal bij de parochianen bezorgen en weer ophalen. Er is wel wat verloop (het zijn tenslotte bijna allemaal senioren) maar in het algemeen lukt het aardig om dit aantal op peil te houden. Het is hierbij belangrijk om goed rekening te houden met de lopers door bijvoorbeeld de opmerkingen op de looplijsten goed te verwerken (en bepaalde parochianen van de looplijsten af te halen).

Vanaf 1991 is in de parochie een goede ledenadministratie ontwikkeld waardoor nu duidelijk is wie er wel en wie er niet bij de parochie horen. In principe worden alle parochianen in de ledenadministratie benaderd voor de Actie Kerkbalans. Per adres wordt hiertoe het materiaal afgegeven. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar doelgroepen, alle parochianen krijgen hetzelfde materiaal. Wanneer parochianen zes jaar achter elkaar geen geld meer geven aan de Actie Kerkbalans, worden ze het jaar erop niet meer benaderd (zonder dat ze worden uitgeschreven als parochiaan). Deze parochianen verdwijnen niet geheel uit beeld, alle parochianen die tien jaar niet meer ‘belopen’ zijn, worden namelijk via een aparte actie schriftelijk benaderd. Een deel van hen geeft aan dat ze (voor de komende tien jaar) niet meer willen worden benaderd maar het levert daarnaast ook veel positieve reacties op. Naast deze gerichte actie voor ‘langdurige niet-betalers’ worden ook andere niet-betalers intensief benaderd. Dit is allemaal

onderdeel van het actievere benaderingsbeleid waarmee de parochie begin jaar negentig is begonnen. De parochianen worden op hun huid gezeten, maar dan wel op een positieve manier. De meeste mensen zijn slordig en je krijgt het niet voor niets. Parochianen die geld hebben toegezegd maar nog niet hebben betaald krijgen een herinneringsbrief. Parochianen die geen geld hebben toegezegd maar dit in de jaren daarvoor wel hebben gedaan, krijgen een brief of ze toch geld willen geven. Vaak is het geen onwil van parochianen om niet te betalen, ze zijn gewoon wat laks. Op de extra benadering van parochianen die nog geen geld hebben toegezegd of toegezegd geld nog niet hebben betaald komen wel eens negatieve reacties (zij beschouwen een ‘vriendelijke herinnering’ als een aanmaning) maar dit staat niet in verhouding tot het positieve resultaat ervan. Parochianen kunnen hun bijdrage voor de Actie Kerkbalans contant betalen, per acceptgiro (ook in termijnen, waarbij de parochie de acceptgiro’s opstuurt) of automatisch via de eigen bank. De parochie is geen voorstaander van een automatisch incasso door de parochie. Dan wordt het een automatisme en weten de parochianen niet meer dat ze geven. De parochie is ook geen voorstander van het opnemen van een richtbedrag in het eigen materiaal. Mogelijk kan zo’n bedrag wel in de landelijke folder worden genoemd, dan wordt de parochie er in ieder geval niet op aangesproken. De parochie vindt dat ze haar parochianen niet kan dwingen om een bepaald bedrag te betalen; men kan parochianen wel heel intensief benaderen maar men moet het niet gaan forceren. Een deel van de parochianen betaalt ook nog contant, dit zijn vaak redelijk geringe bedragen. Parochianen dienen zelf te beslissen wat ze geven en of ze het bedrag jaarlijks verhogen. Meestal gebeurt dit laatste om de paar jaar.

Ondersteuning

De parochie is tevreden over het verloop van de Actie Kerkbalans. De actie verloopt via redelijk vaste procedures die in een zelf samengesteld draaiboek zijn opgenomen. Eens in de drie jaar wordt het draaiboek ‘geactualiseerd’. De penningmeester geeft het verloop van de Actie Kerkbalans weer in de bestuursvergadering van de parochie, bijvoorbeeld per kwartaal een ‘tussenstand’ van de opbrengst. Ook overlegt de penningmeester jaarlijks met andere penningmeesters in het aartsbisdom waarbij ook de Actie Kerkbalans aan bod komt.

Het materiaal van de Actie Kerkbalans wordt door de parochie zo veel mogelijk zelf samengesteld (buiten de landelijke folder). In principe staat de parochie wel open voor nieuwe ideeën, men denkt dat de Actie Kerkbalans redelijk op de rails staat maar het kan wellicht nog beter. De (tot dan toe nog onbekende) website van de Actie Kerkbalans is een mooie plek om deze ideeën weer te geven. Ook zouden de parochies in de omgeving (georganiseerd door het dekenaat) eenmalig (niet vaker want dat levert toch niets op) ‘de koppen bij elkaar kunnen steken’ om eens te kijken of men iets van elkaar kan leren.

Bisdom Haarlem: Parochie H. Geest te Amstelveen

Uitvoering

Gesprek met de pastor, de penningmeester (coördinator Actie Kerkbalans) en iemand van de kerkledenadministratie (tevens lid van pastoraatgroep) op 12 september 2003.

De parochie heeft geen vaste werkgroep die zich ieder jaar bezig houdt met de uitvoering van de Actie Kerkbalans. De voorbereidingen voor de Actie Kerkbalans worden ieder jaar gestart op initiatief van de penningmeester. Er worden mensen gezocht die willen bijdragen aan de uitvoering en deze worden ook redelijk makkelijk gevonden. De Actie Kerkbalans heeft dus geen vaste structuur, ook niet als het gaat om het regelmatig samenkomen tijdens de voorbereidingen (dit wordt als weinig zinvol ervaren).

De parochie verstuurt eind januari een brief met daarin het verzoek om deel te nemen aan de Actie Kerkbalans. Tevens is een antwoordenvolpette bijgevoegd. Ongeveer twee weken voorafgaand aan dit materiaal verstuurt de parochie het parochieblad met daarin de landelijke folder van de Actie Kerkbalans. In het parochieblad staat ook een artikel over de Actie Kerkbalans.

De parochie is redelijk tevreden over de opbrengst van de Actie Kerkbalans; deze is de laatste jaren stabiel en is het afgelopen jaar zelfs met 5% gestegen (in vergelijking met het jaar ervoor). In hoeverre de aansluiting bij SILA de opbrengst van de Actie Kerkbalans positief beïnvloedt is niet geheel duidelijk. Men heeft de aansluiting bij SILA wel aangegrepen om alle parochianen te benaderen en te vragen of ze nog lid wilden zijn van de parochie. Dit heeft voor een flinke opschoning van de ledenadministratie gezorgd. Nieuwe parochianen worden benaderd met de vraag of ze lid willen blijven. De aansluiting bij SILA heeft er in ieder geval niet voor gezorgd dat er veel meer parochianen geld zijn gaan geven. De parochie is verbaasd dat de opbrengst nog steeds stijgt (waarschijnlijk doordat bepaalde parochianen meer zijn gaan geven) en maakt zich zorgen over de nabije toekomst. De groep parochianen die meedoet aan de Actie Kerkbalans is namelijk vergrijsd, jonge mensen zijn veel minder bij de parochie betrokken. Wellicht moet men zich eens specifiek op de groep jongere parochianen gaan richten; eerst moet er gekeken worden wat zij voor bijdrage geven en daarna kan men ze wellicht apart benaderen. De ledenadministratie biedt hiervoor wel de mogelijkheden, het ontbreekt de parochie vooralsnog echter aan mankracht.

Gerichtheid op de eigen parochie

In de brief aan de parochianen wordt vermeld waar de opbrengst van de Actie Kerkbalans voor nodig is. Ook wordt in het parochieblad de begroting opgenomen. Het is de verantwoordelijkheid van de parochie om haar parochianen te laten zien wat er met het geld gebeurt. Heel veel mensen beseffen niet waar

binnen een parochie allemaal geld voor nodig is (alleen al de kosten van het parochieblad), het komt ook voor dat parochianen denken dat de opbrengst bestemd is voor het bisdom of andere kerkgenootschappen in plaats van de eigen parochie.

De landelijke folder van de Actie Kerkbalans geeft niet duidelijk aan waar binnen parochies geld voor nodig is (in de folder voor het jaar 2004 gebeurt dit wel en dit vindt men een goede zaak). De landelijke folder wordt in de parochie gebruikt om de Actie Kerkbalans in herinnering te brengen door deze enkele weken voorafgaand aan de Actie Kerkbalans in het parochieblad bij te voegen. Samen met de publiciteit op de televisie weten de parochianen zo dat de Actie Kerkbalans er weer aankomt. Overigens past de landelijke folder ook niet meer in de enveloppe met daarin de brief van de parochie en de antwoordkaart. De parochie gebruikt het materiaal van de Actie Kerkbalans dus met name voor de publiciteit.

Benadering van parochianen

Ieder jaar worden alle parochianen door vrijwilligers bezorgde post benaderd voor de Actie Kerkbalans (op naam, per huishouden). Ieder jaar levert deze aanschrijving wel reacties op van mensen die niet meer in de parochie ingeschreven willen staan ('op een financiële brief reageert men sneller dan op het parochieblad'). De parochie heeft ieder jaar voldoende vrijwilligers om het materiaal te verspreiden.

De parochie kent geen ophaalsysteem meer, hier is men een paar jaar geleden mee gestopt na enkele vervelende situaties voor de lopers. De parochianen kunnen nu op het verzoek van de parochie reageren door de antwoordkaart in te vullen en deze in de antwoordenvolpe naar de parochie terug te sturen.

De parochianen die geen geld geven terwijl ze dat de jaren ervoor wel hebben gedaan krijgen een herinneringsbrief in november. Deze parochianen zijn vaak vergeten een bijdrage te geven en geven dan alsnog iets. Veel van deze parochianen betalen het jaar erop weer 'normaal'. Ook zijn er parochianen die wel geld hebben toegezegd maar het niet betalen; ook zij krijgen een herinneringsbrief en dit komt meestal snel goed. Het achterhalen van de parochianen die geen geld hebben toegezegd (terwijl ze dat de jaren ervoor wel hebben gedaan) of van de parochianen die wel geld toezeggen maar het niet betalen, gebeurt nog met een kaartenbak. Het is een beetje ouderwets maar werkt nog prima. Iedere parochiaan heeft zo een eigen kaart waarop staat wat hij of zij heeft bijgedragen. Parochianen die in het verleden niets hebben gegeven maar wel het parochieblad ontvangen (zogenaamde slapende leden) worden in de brief verzocht in ieder geval een kleine bijdrage voor het parochieblad te geven. Zo probeert de parochie te voorkomen dat men uiteindelijk een soort contributie moet gaan betalen. Wellicht moet men in de toekomst deze parochianen op een aparte manier benaderen, bijvoorbeeld door een € 5,- actie, al is het maar om de kosten van de verspreiding van het parochieblad eruit te halen.

De parochianen worden verschillende betalingsmethoden aangereikt: betalen via een machtiging, via acceptgiro's (deze worden door de parochie per termijn toegezonden) of een eigen overschrijving (eventueel automatisch, wat de parochianen zelf bij hun bank moeten opgeven). De verschillende betalingsmethoden roepen altijd wel wat vragen op bij de parochianen. De laatste jaren groeit het aantal parochianen dat via een machtiging betaalt sterk. Deze betaalmethode is voor de parochie het voordeligst. Helaas blijven veel parochianen jaar in jaar uit hetzelfde bedrag geven. In de brief wordt wel verzocht het bedrag te verhogen (met het inflatiepercentage) omdat alles duurder wordt (en men probeert het bestedingsdoel helder weer te geven) maar veel parochianen reageren daar niet op. Parochianen die betalen via een machtiging en vooral via automatische overschrijving (wat parochianen zelf met de bank moeten regelen) wijzigen niet snel hun bedrag. In 2003 is voor het eerst een percentage genoemd waarmee parochianen hun bijdrage van het jaar ervoor worden verzocht te verhogen. Hiermee wordt geprobeerd de mensen een soort handvat te geven zodat ze weten wat ze ongeveer zouden moeten geven.

De parochie wordt soms wel eens gevraagd wat een redelijk bedrag is om te geven, een echt (minimum) richtbedrag is echter een hachelijke zaak. Er zit veel variatie in de bedragen die worden gegeven, zonder dat dat overigens afhankelijk is van de inkomenspositie van de parochianen, maar het is psychologisch heel lastig om te proberen parochianen een bepaald bedrag te laten geven. Het schrikt parochianen af die minder dan het richtbedrag geven (zij voelen zich wellicht niet serieus genomen of schamen zich), sommige parochianen geven veel geld aan collectes en daarnaast 'is men ook kerk!' (een richtbedrag geven is meer iets voor andere instanties).

De parochie is erachter gekomen dat schenkingen aan de parochie (voor minimaal 5 jaar) volledig aftrekbaar zijn van de belasting zonder dat daar een notariële akte voor nodig is. Het is belangrijk dat hieraan bekendheid wordt gegeven; indien de verificatie van de inspectie inkomstenbelasting tijdig ontvangen wordt, zal dit in het materiaal van de Actie Kerkbalans voor het jaar 2004 nog worden meegenomen.

Ondersteuning

De parochie heeft plannen om een regionaal overleg over de Actie Kerkbalans in te voeren. Dit overleg moet onder andere gaan over de methodiek, het gebruik van het materiaal en de machtigingsprocedure. Dit is al jarenlang een wens van de parochie en lijkt nu daadwerkelijk geconcretiseerd te worden. In principe is de parochie tevreden over het verloop en het resultaat van de Actie Kerkbalans maar men kan van andere parochies altijd iets leren en 'het ei van Columbus' is welkom als het gaat om het bereiken van niet-betrokken parochianen. Aan het overleg zullen in ieder geval de parochies in Amstelveen gaan deelnemen, hiermee heeft men ook de meest directe banden (men is bezig het beleid van deze parochies zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen). Indien het overleg met deze

parochies relevant blijkt te zijn, is uitbreiding naar dekenaal niveau mogelijk. Overleg op een hoger niveau lijkt moeilijk uitvoerbaar. Parochies verschillen onderling te veel van elkaar, onder andere als het gaat om de sociale samenstelling. In stedelijk gebied is het bijvoorbeeld bijzonder moeilijk om een breng- en ophaalsysteem te hanteren, in meer landelijke parochies is dit wellicht nog wel mogelijk. Men kan het beste met 'soortgelijke' parochies overleggen, daarom geniet het overleg met de andere parochies in Amstelveen vooralsnog de voorkeur.

Parochianen

In totaal is er met twee parochianen gesproken. Beide parochianen zijn sterk betrokken bij de parochie (onder andere lid parochieraad en liturgische werkgroep) en bezoeken regelmatig kerkelijke vieringen. De gesprekken hebben plaatsgevonden op 12 september 2003.

Het eigen materiaal en het materiaal van de Actie Kerkbalans

Voor de parochianen is het betalen van een bijdrage voor de Actie Kerkbalans een vanzelfsprekendheid. Zowel het landelijk materiaal (de folder voor 2004 wordt goed ontvangen, ziet er goed uit) als het materiaal dat de parochie zelf verspreid geldt als een herinnering ('oh ja, het komt er weer aan'), het betalen gaat daarna automatisch. Eén van de parochianen leest het materiaal wel, voor de andere parochiaan doet de inhoud er niet zo veel toe (wel of geen folder, het is haar om het even). Omdat het voor hun een automatisme is om te betalen weet men niet of het materiaal andere parochianen wél overhaalt om te betalen aan de Actie Kerkbalans. Het is wel zo dat als je niets aanbiedt veel parochianen zeker niet zullen betalen.

Een richtbedrag in het materiaal van de Actie Kerkbalans zouden de parochianen niet als prettig ervaren. Ze willen zelf beslissen wat ze geven, op vrijwillige basis. Men mag parochianen er best op aanspreken dat ze bij een kerkelijke gemeenschap horen en daarom een geldelijke bijdrage moeten geven (bij andere verenigingen wordt immers ook contributie gevraagd) maar je moet parochianen niet in verlegenheid of in een gewetensconflict brengen. De parochie mag haar parochianen dus iets meer dwingen om geld te geven zonder dat men overgaat tot het noemen van een specifiek bedrag of een bepaald percentage van het inkomen. Voor parochianen die het niet zo breed hebben is dit niet reëel en dit kun je als kerk niet doen.